CP 04-105

1

దేవుడైన మానవుడు

సరిగా పదిహేడున్నర సంవత్సరాల క్రితం మాట. ఆనాడు గోదావరీ పరిసర ప్రాంతాలలో పెద్దతుఫాను వీచింది. గోదావరిలో అప్పుడు "డరోతీ" అనే పెద్ద స్టీమరొకటి ఉండేది. దానిలో వెయ్యికి పైగా జనం ఇమిడేవారు. అది పశువుల్ని, మనుష్యుల్ని, కారుల్నీ, బొబ్బర్లంకనుండి రాజమండ్రికి, రాజమండ్రి నుండి బొబ్బర్లంకకు చేర్చేది. అది ఎనిమిది వందలగజాల స్థలంలో గుండ్రపాటి పెద్ద రెండంతస్థుల భవంతిలా ఉండేది. అది గోదావరిలో తిరుగుతూ వుంటే ఎంతో నిండుగా ఉండేది. కాని ఆ నిండుతనాని కానాడు దురదృష్టం పట్టింది. ఆనాటి రాత్రి ఒడ్డున కట్టివేయబడ్డ ఆ స్టీమరు ఎలా లంగరు లాక్కొని గోదావరిలోనికి వెళ్ళిపోయిందో తెలియదు. ఆ పెనుగాలి తాకిడికి అంత పెద్దది కూడ తట్టుకోలేకపోయింది. అలా దిగువగా పోయి బొబ్బర్లంకకు కాస్త దూరంలో మునిగిపోయింది. ఆ స్టీమరులో జనం ఎవ్వరూ లేకపోవడంవల్ల ప్రాణహాని మాత్రం జరుగ

లేదు. రాకపోకలకు ఇబ్బంది కలుగకుండా ఆ మరునాడు రాజమండ్రి నుండి బొబ్బర్లంక కొక లాంచీ బయలుదేరింది. అప్పటికి తుఫాను భీభత్సముకూడ కొంత తగ్గిపోయిందనే చెప్పాలి. కాని వర్షం అలా తెరలు తెరలుగా కురుస్తూనే వుంది. గడ్డ కట్టుకపోయిన ఒక మహార్ణవం ఆకసమంతా నిండి, రవి కడ్డుగా నిలిచినట్లుంది. ఇటునుండి జనం అయిదారు గురు కన్నా, ఎక్కువ ఎక్కనే లేదు. అటునుంచైనా పది పదిహేను మందికి మించి లేరు. అందులో ఓ గర్భిణీ స్త్రీ కూడ ఉంది. రాజమండ్రిలో అత్యవసర వైద్యసహాయం పొందటానికి పల్లెటూరైన పుట్టింటినుండి తిరిగి అత్తవారి ఊరైన రాజమండ్రి వచ్చేస్తూంది. ఆమెకు తోడుగా ఆమె అన్నగారు, మరొక ఆడమనిషి ఆ లాంచీలోనే వస్తున్నారు.

లాంచీ అంతా చెమ్మగానే ఉంది. పొడిగా ఉన్న స్థలం ఒక్క జానెడు కూడ లేదు.

సరంగు, డ్రైవరుతో ఏమిటో గుసగుస లాడాడు. వాళ్ళిద్దరి మొగాలు వికృతంగానే ఉన్నాయి. వాళ్ళ మొగాల లోనికి దిగులుగా చూసిన జనం— వాళ్ళేమి మాట్లాడు కున్నారో తెలుసుకోవాలని ఆత్రుతపడ్డారు. ఒకాయన, "మరేం ఫరవాలేదు కదా బాబూ..." అన్నాడు. సరంగు ఒక నవ్వు నవ్వాడు. ఆ నవ్వులో నవ్వు లేదు. ఆ నవ్వులో ఏమున్నదో అందులో కూర్చున్నవారి కంతుపట్టలేదు.

లాంచీ ఇక బయలుదేరబోతూం దనగా అకస్మాత్తుగా ఒక ప్రయాణీకుడు త్రొక్కుడు చెక్క లేకపోయినా నీళ్ళల్లోనికి దుమికేసి, గట్టుమీదకి పారిపోయాడు. మిగిలినవారి గుండెలు రెపరెప లాడిపోయాయి. అట్లా దిగి వెళ్లిపోతూన్నవాని దిశగా సరంగు తిరిగిచూసిన చూపు— అప్పు డతను తుప్పుక్కున ఉమ్మిన ఉమ్మి—అవలోకించిన ఆ జనం, అరచేతిలో ప్రాణాలు పెట్టుకొని లాంచీ దిగిపోవడానికి ధైర్యము చాలక, ముందుకు వెళ్ళడానికి మనసొప్పక, బిక్కుబిక్కుమంటూ ఒకరి మొగాల్లో ఒకరు తమ ప్రాణాల్ని తడిమి చూసుకున్నారు.

సరంగు గట్టిగా 'గోహైట్'అని ఓ పెద్ద పొలికేక పెట్టాడు. లాంచీ ముందు భాగాన చుక్కాని త్రిప్పే చక్రంవద్ద అతను కూర్చున్నాడు. అతని దృష్టి అతి నిశితంగా ఉంది. లాంచి మధ్యభాగాన ఇంజనుదగ్గరవున్న డ్రైవరు లాంచి వేగము యొక్క హెచ్చుతగ్గుల మార్పుల గురించి ఎప్పటికప్పుడు సరంగు ఇచ్చే సూచనల కనుగుణంగా నడచుకుంటున్నాడు. వీరిద్దరూ మాట్లాడుకోడానికి వీలుగా ఓ గొట్టం ఉంది. ఇంజను గదియొక్క ఆవైపు ఈవైపు తలుపులు వేసి 'ఉండడంవల్ల, సరంగుకు డ్రైవరు కాని, డ్రైవరుకు సరంగుకాని కనిపించరు. ఇంజనుకు అవతలి భాగంలో ఆడవారు, ఇవతలి భాగంలో మగవారు ఉన్నారు.

ఇంజను చేసే శబ్దం వినహాయిస్తే మరి అక్కడ కూర్చున్నవారు చేసే శబ్దాలేవీ లేవు. చనిపోయిన ఒక ధనవంతుని శవాన్ని, అతి విషాదంగా మోసుకువస్తున్నట్లు లాంచి గమనాన్ని సాగిస్తూంది. మధ్య మధ్య సరంగు కేకలు, అతను చక్రసహాయంతో చుక్కానిని త్రిప్పుతూన్నప్పుడు, దాన్ని త్రిప్పే గొలుసుయొక్క పదులు బిగువుల రవరవలు తప్ప మరేగొడవా లేదు కాని అప్పుడప్పుడు భయంకరంగా వీచే గాలుల కుత్తుక లుత్తరించే నినాదాల వికటాట్టహాసాలు, అత్యంత వేగంగా కత్తి విసురుగా మీదకురికే నీటిజల్లుల నియంతృత్వపు ధోరణులు అందులో కూర్చున్న వారిని ఒక ఊపు ఊపుతున్నాయి. చలితో ప్రతిఒక్కడూ కుదించుకొని ముడుచుకపోయాడు. లేస్తూన్న పెద్ద పెద్ద అలల తాకిడికి లాంచీ అటు నిటు కదలిపోతూంది. సరంగు మరొకసారి కంఠాన్ని పెద్దదిచేసి "ఫుల్‌స్టీమ్" అన్నాడు. ఇంజను తనకున్న శక్తినంతా ఉపయోగించి ఎదురు గాలులతో పోరాడుతూంది. కొంతసేపయ్యేప్పటికి లాంచీ ముందుకు వెళ్తూందో, వెనక్కి వెళ్తూందో తెలియలేదు. గాలియొక్క వేగం రెచ్చిపోతూంది. నదిలో కెరటాలు ఎంత ఎత్తుకు లేస్తున్నాయో, అంతలోతుకు దించుకపోతున్నాయి. లాంచీ కాగితపు పడవ వలె అయిపోతూంది. ఒక్కసారిగా లాంచీలో ఉన్నవారు గొల్లున చుట్టుకుపోయారు. సరంగు కన్నులూడిపోయేలా ఒక వెర్రి కేక పెట్టాడు. మహోగ్రప్రళయంగా అరిచాడు. ఒక్క-

సారిగా లోనున్నవారి కంఠాలు బిగుసుకుపోయాయి. అంతా నిశ్శబ్దం. గాలి... హోరు... కెరటాల తాకిడులు తప్ప మరేమీ లేదు.

లాంచీలో ఉన్న గర్భిణి విపరీతంగా నొప్పులు పడుతూంది. ఆమె చేతులు సహాయం కోసం కొట్టుమిట్టాడుతున్నాయి. ఆమె మొగం ఓరగా తిరిగిపోయి విలవిల తన్నుకుంది.

వర్షం మహోద్ధృతంగా, జలమేదో ఆకసమేదో విడమర్చ లేని ఏకస్థాయిలో కురుస్తూంది. ఒక పెద్ద అలలేచి లాంచీని చెంప పెట్టుపెట్టి, కోటానుకోట్ల చీలికలుగా చీలిపోయి లోపలి జనాన్ని తడిపివేసింది. ఇంకేమున్నది! ఒక్కసారి అంతా గొల్లున, "అమ్మోయ్" అన్నారు. "అమ్మా గోదావరీ తల్లీ ... మా పాపాలు క్షమించుతల్లీ ...నీ బిడ్డలము తల్లీ ... మా అమ్మా... గోదావరీతల్లీ ..." అని ఒకటే ఆక్రందన చేస్తున్నారు. ఇంతలో మరొక ప్రచండమారుతము వీచి, పెల్లుబికిన కెరటాల ఉద్ధృతాన్ని లాంచిలోనికి ముంచెత్తింది. "కేర"మని ఒక బిడ్డ అరుపు ఆకసాన్ని చీల్చివేసింది. ఆ బిడ్డ కంఠధ్వని వినగానే గోదావరి ఒక్కసారిగా వెనక్కి తిరగబడింది. లాంచీ ఒక్కడుగు ముందుకు సాగింది. సరంగు అంత చలిలోనూ నుదుటికిపట్టిన చెమట మెల్లగా తుడుచుకున్నాడు.

మెల్లగా గాలి హోరుతగ్గింది. కెరటాలజోరు కొద్దిగా సమసిపోయింది. కొంతసేపటికి లాంచి చల్లగా ఒడ్డుకు చేరుకుంది.

2

ఆ వేళ ఆ గాలివానలో, ఆ తల్లి ప్రసవవేదనలో పుట్టిన వాడే మన జగన్నాథం వాడు పుట్టిన నాటినుంచీ గోదావరిని ఎరుగును. వాళ్ళమ్మ వాణ్ణి ఎత్తుకొని పండుగ దినాలలో ఆ గోదావరి గట్టున త్రిప్పింది. కాస్త ఊహ తెలిసిన దగ్గరనుంచీ వాడు వాళ్ళనాన్నతో గోదావరీస్నానానికి వచ్చేవాడు. ఇది వాళ్ళమ్మకు ఇష్టంగా ఉండేదికాదు. కాని వాడు మారాంచేసి మరీ, వాళ్ళనాన్న వెనుక గోదావరికి వెళ్ళకుండా ఉండేవాడుకాదు.

ఇహ ఆ తల్లిబడిలో వాడు ఈతలు కొట్టేవాడు. ఆ దేవి మనసులో బుడబుడ మునిగేవాడు. గడబిడగా నీటిపైన చేతులుకొడుతూ చిలిపిగా నవ్వేవాడు.

ఆ వీధిలోని పిల్లలతో కూడి వేసవిలో మధ్యాహ్నపు వేళల బ్రిడ్జిరేవువద్ద ఈతలపందేలు వేసేవాడు. ఆ స్తంభాల వద్దకుపోయి, ఆ మెట్లమీదనుంచి, నీటిలోనికి ఒక్క దుముకు దుమికి ఆకుపచ్చా, నీలంరంగూ కలగలపు నీళ్ళల్లోంచి తెల్లని నీటిమీదకు తేలేవాడు.

వాడెప్పుడూ అల్లరి చిల్లరగా తిరిగేవాడుకాదు. స్కూలు విడిచిపెట్టగానే చీకటి పడేవరకు ఆటలాడుకొని తిన్నగా ఇంటికి వచ్చేసేవాడు. స్నానంచేసి భోజనంచేసి హాయిగా రెండు గంటలసేపు స్థిరంగా ఎక్కడికి కదలకుండా చదువు

కొనేవాడు. తెల్లవారుఝామున లేచి కాస్సేపు చదువుకొని, వాళ్ళ నాన్నతో కలసి గోదావరికి వెళ్ళేవాడు. ఏ రోజునా గోదావరికి వెళ్ళడం మాత్రం తప్పేవాడు కాదు.

రాజమండ్రి అంటే వాడికి తగని ప్రేమ. ఆ ఊరుగురించి ఎవరేమి చెప్పినా ఆ పసివాడు శ్రద్ధగా వింటాడు. రాజ రాజ నరేంద్రుని గురించి, నన్నయగురించి, తమ పుస్తకాలలో నాలుగైదు పంక్తులుకన్నా లేకపోవడం వాడికెంతో బాధ కలిగించేది. వీరేశలింగంగారి విగ్రహం ముందు ఆ చిట్టి తండ్రి వెర్రిగా చూస్తూ అలా ఎంతసేపో నిలబడిపోయేవాడు. బ్రహ్మాండమైన ఆ బ్రిడ్జి, నాలుగుమైళ్ళ పొడవుగల ఆ ఆనకట్ట, వాడికేదో అనిర్వచనీయమైన ఆనందాన్ని చేకూర్చేవి.

భాస్కరం, జగన్నాథానికి ముఖ్యాతి ముఖ్య స్నేహితుడు. అతడు జగన్నాథాన్ని ఎప్పుడూ అంటిపెట్టుక తిరిగేవాడు. వీలుగా ఉన్నప్పుడల్లా వాళ్ళిద్దరూ సాయంకాలం గోదావరి ఒడ్డుకుపోయి కూర్చునేవాళ్ళు. భాస్కరం ఎప్పుడూ వాళ్ళింటి గొడవా, లేకపోతే వాళ్ళలాంటి గొడవా, జగన్నాథానికి అట్లాంటి తీరిక సమయాల్లో చెప్తుతూ ఉండేవాడు. పాపం జగన్నాథానికి అలా చెప్పుకోడానికేమీ ఉండేవికావు.

భాస్కరం తన సోది తను చెప్పుకపోతూఉంటే, జగన్నాథం గోదావరిమీంచి వచ్చే చల్లని గాలుల్ని, ఆ గాలుల తాకిడికి మోహనంగా ఇట్టే కదలిపోయే బుల్లిబుల్లి అలల కదలికల్ని అస్తమిస్తూన్న సూర్యుని కిరణాలు–అడ్డువచ్చే మబ్బుల్ని

చీల్చుకొని పైకి "ఫోకస్" అవుతూన్న విధంలోని అందచందాల కొమరుతనాన్నీ, ఒక నల్లని పెనుమబ్బు తలపైన బహు నేర్పుగా ఏర్పడ్డ వంపుల కనుగుణంగా సాగి, జీవం పుణికి పుచ్చుకున్న తటిల్లతలా, మెరిసిపోయే బంగరుగీటు రామణీయకతనీ చూస్తూ ఈ జగత్తునే మరిచిపోయేవాడు.

జగన్నాథం తీరిక వేళల వాళ్ళ నాన్నగారి ఫ్యాన్సీషాపు మీద కూర్చునేవాడు. అక్కడ ఉన్నంతసేపూ తండ్రికి ఎంతో సహాయపడేవాడు. తండ్రి, కొట్టుకు రావడానికి వీలుపడని రోజుల్లో అతను అక్కడి పనులనెంతో నేర్పుగా చక్కబెట్టేవాడు. ఇలాంటి కొడుకును కన్నందుకు ఆ చుట్టుపక్కల వాళ్లు కుటుంబరావుగార్ని ఎంతో పొగిడేవారు.

జగన్నాథం తల్లి కాంతమ్మగారు, ఆమె మనసు పాపం ఎప్పుడూ జగన్నాథంమీదే ఉంటుంది. వాడితో ఆమె ఎప్పుడు కాస్త సావకాశంగా మాట్లాడినా, వాడు పుట్టిననాడు జరిగిన సంఘటనలన్నీ విపులంగా చెపుతుంది. ఇంటికి ఎవ్వరు క్రొత్తవారొచ్చినా ఈ విషయాల నామె పాపం వారికి ఏదో సందర్భాన చెప్పకుండా ఉండలేదు.

ఆమె తన అన్నగారి కూతుర్ని వాడికి చేసుకోవాలని ఎంతో సంబరపడుతూంది. వాళ్ళు కూడా ఎక్కువగా రాకపోకలు సాగిస్తూనే ఉన్నారు. ఆ పిల్ల రెండుమూడుసార్లు ఈవూరు వచ్చింది. జగన్నాథం మరీ చిన్నప్పుడు కాబోలు వాళ్ళ మేనమామగారి ఊరికి వాళ్ళమ్మతో వెళ్ళాడు.

ఆ అమ్మాయి అప్పుడెప్పుడో ఈ వూరు వచ్చింది. కాని, ఆమె జగన్నాథాన్ని గాని, జగన్నాథం ఆమెనుగాని ఓనాడూ తిన్నగా చూసుకోలేదు. ఆ పిల్ల ఉన్న నాలుగు రోజులూ వాడు ఇంట్లో ఉంటే "బాబోయ్ పెళ్ళాన్ని ఎక్కడా విడిచిపెట్టలేక పోతున్నావేరా..." అనీ, వాడింట్లో ఉండకుండా ఎక్కడికో పోయి ఆలస్యంగా ఇంటికి వస్తే, "మీ ఆవిడ నీమీద బెంగ పెట్టుకుందోయ్" అనీ ఆ చుట్టు ప్రక్కల ఉండే అమ్మలక్కలు వాణ్ణి చచ్చే సిగ్గులో ముంచేసేవారు. వాడింట్లోంటి వెందుకల్లనో భరించలేకపోయేవాడు. అంచేతనే వాడు సాధ్యమైనంత వరకు ఆ రోజుల్లో అక్కడ ఉండకుండావుండేందుకే ప్రయత్నించేవాడు. కాని వాడికి ఆ పిల్లను చూడాలనీ ఉండేది. ఆ పిల్లతో మాట్లాడాలనీ ఉండేది. చూడటమంటే ఏ మూలనుంచో ప్రక్క చూపులతో చూస్తాడు. కాని మాట్లాడటమంటే ఎలా...? ఏం మాట్లాడాలి? వాడికి వేపీతో చేవికావు. మేనకోడలితో మాట్లాడటానికే వాడికింత సిగ్గెందుకో! పాపం ఆ పిల్ల కూడా జగన్నాథంలాగే సిగ్గులదొంతర! ఒకసారిద్దరూ సన్నగా చూసుకున్నారు. చిన్నగా నవ్వుకున్నారు. చూసినప్పుడు వారి అందాల కళ్ళూ, నవ్వినప్పుడు వారి తెల్లని పళ్ళూ, తళతళా మెరిసాయి. ఇంతలోనే ఎంతో సిగ్గు ముంచుకొచ్చింది. అంతే... ఆ పిల్ల ప్రక్క గదిలోనికి, ఈ పిల్లవాడు వీధి గుమ్మములోనికి త్రోవతీశారు. ఈ దృశ్యాన్ని చూసి జగన్నాథం తల్లి యెంత ముచ్చటపడింది!

3

ఒక రోజున జగన్నాథం వాళ్ళ నాన్నతో, "ఈ భీష్మైకాదశికి భద్రాచలం వెళ్తాను నాన్నా..." అన్నాడు. ఆయన కొడుకువైపు ఒకసారి చూసి, "ఏం... అలా పోయింది బుద్ధి" అన్నాడు కొద్దిగా నవ్వుతూ.

జగన్నాథం, "అదికాదు నాన్నా... మన భాస్కరం లేడూ వాళ్ళ లాంచీలో వెళుతాను నాన్నా. ఒక్క కానీ కూడా ఖర్చుకాదు. వాడు కూడ వస్తున్నాడు. ఇద్దరము సరదాగా చూసివస్తాము" అన్నాడు.

కుటుంబరావుగారి మనసులో ఏమేమిటో గిర్రున తిరిగినట్లయింది. ఆయన కాస్సేపేమీ మాట్లాడలేదు. ఆ తరువాత ఆయనే—

"ఏ శ్రీరామనవమికో అయితే బాగుంటుంది కాని ఇప్పుడేముంటుందిరా అక్కడ నీ ముఖం! అయినా ఇప్పుడీ చలిలో ఏమిటి..." అని జగన్నాథాన్ని ఆ ప్రయాణంనుంచి ఆపుచేయబోయాడు.

అయితే జగన్నాథం ఊరుకోవద్దూ. "అబ్బ! చలేమిటి నాన్నా...నువ్వే ఇలా అంటే అమ్మ అసలే వెళ్లొద్దంటుంది" అన్నాడు. "తప్పకుండా నువ్వు ఒప్పుకోవాలి నాన్నా" అన్నట్లు వాడి కంఠంధ్వనించింది.

అప్పుడే వాళ్లమ్మ ఆ గదిలోని కేదో పనిమీదుగా వచ్చి. "ఎక్కడకురా వెళ్లడం" అంటూ అడిగింది.

జగన్నాథం అందుకు జవాబుగా ఏమీ మాట్లాడలేదు. నవ్వుతూ వాళ్ల నాన్నవైపు చూశాడు. వాడలా చూస్తే ఆ తండ్రికి ఊరికే నవ్వొచ్చేస్తుంది. ఆయన ఆ నవ్వును ఆపుకోవాలని ఎంత ప్రయత్నించబోయినా, అది కనుకొస ల్లోంచీ పెదవి సందుల్లోంచీ, నీళ్ళతో నిండిన సీసాపై బిరడా పెడితే ఆ నీళ్ళు పైకి తన్నుకొచ్చినట్లు ముసిముసిగా ఊడి పడుతూనే ఉంటుంది.

ఆయన సన్నగా నవ్వుతూ, "మీ అబ్బాయిగారు లాంచీలో భద్రాచలం వెళుతారట. ఎప్పుడో కాదు. ఈ ఏకాదశికే" అన్నాడు.

ఇంకేముంది? ఒక్కసారి ఆమె వాళ్లిద్దరివైపు చూసి, "ఏమిటి! లాంచీలో అంతదూరం ప్రయాణం చేస్తావా? చాలా బాగుంది, ఒరే నువ్వెప్పుడో మా కొంప తీసేస్తావు, దానికి మీ నాన్నగారి మద్దత్తొకటి ఎప్పుడూ ఉంటుందిలే" అంది. ఆమె కంఠం ఎంతో బాధతో కదిలింది. ఆమె తన చిన్నారి పసికందు నెవ్వరో తన చేతుల్లోంచి ఊడబెరుక్కొని కంసుడిలా హతమార్చేస్తున్నట్లు అంతులేని దుఃఖభారంతో శూన్యంలోకి అవలోకిస్తూ అక్కడ నిలచింది.

వెంటనే కుటుంబరావుగారు, "సరిసరి! ఇది చాలా బాగుంది. ఏరా... నిన్ను నేను వెళ్ళమన్నానా...? వాడు

వెళ్ళడం నా కసలు ఇష్టమేలేదు. ఏమైనా ఒప్పుకుంటే ఇహ నువ్వే ఒప్పుకోవాలేమో..." అంటూ ఆయన ఎంత దాచుకో బోయినా సంపెంగపూ పరిమళంలా ఆ నవ్వు దాగనేలేదు. ఆ నవ్వుచూసి ఆమె మరింత దిగులుపడింది.

"ఔను మీకు నవ్వులాటలుగానే ఉంటుంది. మీకేం..." అంటూ, కొడుకువైపు తిరిగి, గట్టిగా "ఒరే... మీ నాన్న గారు వెళ్ళమన్నా నువ్వు వెళ్ళడానికి వీల్లేదు. తెలిసిందా" అంది.

పాపం జగన్నాథం ఎంతో నిరుత్సాహ పడిపోయాడు. అయినా "అది కాదమ్మా... వాళ్ళ భాస్కరం నేనూ కలిసే వెళ్తున్నామమ్మా... ఆ లాంచి వాళ్ళ స్వంతం. వాళ్ళంతా మమ్మల్నెంతో ఇదిగా చూస్తారుకూడాను. అందులో ఇప్పుడు గోదావరికి వరదలేముంటాయి. ఏమిటో నీదంతా పిచ్చిగాని..." అన్నాడు.

"ఔనురా నాకు పిచ్చే. పోనీ పెద్దదికదా అని ఈ పిచ్చి దాని మాట ఎప్పుడు నిలబెట్టావురా ? మా నాయనగా... ఆ లాంచీ ప్రయాణంమాత్రం మానేద్దూ... నీ కెంతో పుణ్యముంటుంది" అంది.

జగన్నాథానికి ఏమి మాట్లాడాలో తోచలేదు. గోదా వరిలో భద్రాచలంవరకు ప్రయాణం చేయడంలో ఉండే హాయి, తన తల్లి మూఢనమ్మకాలకు బలైపోతున్నట్టుగా

బాధపడ్డాడు. "అమ్మా... ఈ ఒక్కసారికి ఒప్పుకో అమ్మా..." అంటూ బుంగమూతి పెట్టాడు. "ఈ ప్రయాణం ఏవిధంగానూ మానుకోకూడదు" అన్న పట్టుదలతో "అమ్మా... భాస్కరం అమ్మ వాడు భద్రాచలం వెళుతాననగానే ఇట్టే ఒప్పేసుకుంది. అయినా నే నింకెప్పుడైనా లాంచీ ప్రయాణం చేస్తే అలాగనమ్మా..." అంటూ ఇంక వాళ్లమ్మ తప్పకుండా ఒప్పుకుంటుందన్నంత ఆశతో ఆమెవైపు చూశాడు.

కాని, ఆవిడ "అయితే నీ పట్టు వదలవేమిటిరా... ఏమండీ... మీరు మాట్లాడరేం... వాడిని వెళ్లొద్దని చెప్పరేమండీ... అసలు మీకు వాడిసంగతే పట్టదు. మిమ్మల్ని చూసుకునే వాడీ ఆటలాడుతున్నాడు" అంది.

కుటుంబరావుగారు వస్తూన్న నవ్వు నాపుకుంటూ "ఓహో... ఇది మరీ బాగుంది. వాడ్ని ఒప్పించలేక ఇక నామీదకు తిరిగావేమిటి? నీకన్నా ముందే చెప్పేను వాడికి. అయితే గట్టిగా వాడు వెళుతానంటే... నేను మాత్రం ఏమి చేస్తాను. వాడైనా చిన్నవాడా... చితకవాడా... కాస్త అవీ, ఇవీ చూడకుండా ఇంట్లో కట్టేస్తే వాడికి కాస్తయినా లోకజ్ఞానం కలగాలా... ఇంతలో మరేం కొంపమునిగి పోదులే. వెళ్లనిద్దూ వాడ్ని" అన్నాడాయన.

తండ్రి ఇట్లా మట్లాడుతాడని జగన్నాథాని కెప్పుడో తెలుసు. దానితో ఒక్కసారిగా అతను ఎగిరి గంతేశాడు.

వాళ్లమ్మ "సరే... మీ ఇష్టంవచ్చినట్లు కానీండి" అని-జగన్నాథంవైపు తిరిగి "ఒరే నా మాట వినవురా..." అంది ప్రతిమాలుతూ.

జగన్నాథం "అమ్మా!... మరేం ఫరవాలేదమ్మా... ఒక్కవారంలో ఇక్కడుండనటమ్మా." అంటూ వాడు వీధిలోనికి పారిపోయాడు.

కాంతమ్మగారు తన సర్వస్వమూ పోతూన్నట్లుగా దిగాలుగా ఒకమూల కూలబడిపోయింది.

4

భద్రాచలం ప్రయాణం వేసవిలోకన్నా శీతకాలంలోనే చెయ్యాలి. అప్పుడు మనసుకు కలిగే ఆహ్లాదం వేసవిలో ఏమాత్రం ఉండదు. కాని మనం చలికిమాత్రం తట్టుకోగలిగి ఉండాలి.

జగన్నాథం దుప్పట్లూ, కోట్లూ హెచ్చుగా బెడ్డింగులో చుట్టుకొని ప్రయాణమయ్యాడు. వాడు బయలుదేరుతూన్నప్పుడు వాళ్లమ్మ వాడికెన్నో చెప్పింది. అందులో ముఖ్యంగా, స్నానం చేసేప్పుడు నీళ్లలోనికి మొలలోతు కన్నా దూరం పోవొద్దని మరీ మరీ చెప్పింది. వాడు గుమ్మం దిగుతూవుండగా "నువ్వు వంటరిగా ఎక్కడికైనా వెళ్లావు

గాక. నువ్వసలే తిన్ననైన వాడివికావు" అంటూ కళ్ల నీళ్లు పెట్టుకుంది. వాడు నవ్వుతూ "నాకేం భయంలేదమ్మా" అంటూ వీధిలోనికి నడక సాగించాడు. నడుస్తూ "అమ్మ ఎంతపిచ్చిది! ఎంత భయస్థురాలు" అనుకున్నాడు.

గోదావరిలో లాంచీ బయలుదేరింది దానినిండా జనం కిటకిట లాడుతున్నారు. వారు భోజనసామగ్రి, అరటిగెలలు, కొబ్బరికాయలు ఇత్యాది సామానులు అడ్డదిడ్డంగా పడేసి చిందర వందరగా కూర్చున్నారు. లాంచీ పైభాగాన కూడా సామాను అదేవిధంగా ఉంది.

అప్రక్క, ఈప్రక్క పెద్దపెద్దచెట్లూ అల్లంత దూరాన అటూ, ఇటూ వృక్షాలధిరోహించిన ఎన్నోరకాల ఆకారాల కొండలూ, ఎట్టఎదుట ఎప్పటికీ దొరకనట్లుండే ఆకసంతో మబ్బులతో కలిసి నున్నని చిట్టి ఆకసాల్లా ఉన్న పిల్లకొండల ముద్దులొలికించే అందాలు, అన్నీ అన్నీ చూడ గలిగే ప్రయాణీకుల కెంతైనా ఆనందానిస్తున్నాయి. ఇహ అడుగడుగునా, గోదావరీదేవి మెల్లని నడకలతో, తెలినీలపు దీప్తుల సొగసు కలయికల చిరునగవులతో, ఒయ్యారపు ఒంపుల నృత్యభంగిమలతో సమస్తాన్నీ మరపింపజేస్తూంది.

మెల్లగా కొన్ని ఊళ్లుదాటి లాంచీ పోలవరం చేరింది. ఆ వూరు చేరేప్పటికి జగన్నాథం తలగిర్రున తిరిగిపోయింది. ఆపేరువినగానే అతని కళ్ల ముందు ఏవేవో దృశ్యాలు ప్రత్యక్షమయ్యాయి. వాడికళ్లముందు కొక పెద్దమైదానం సినిమా

బొమ్మలావచ్చింది. ఆ మైదానంలో జనం వసంతకాలంలో గుబురుగా పెరిగిన చెట్ల ఆకుల్లా కిటకిటలాడుతున్నారు. అంతా నిశ్శబ్దం. ఒకేఒక వ్యక్తి కంఠం ఆ నిశ్శబ్దతను చీల్చి చెప్పుతూన్న విషయాన్ని ప్రజలు, చల్లనిగాలి తాకిడికి తన్మయత్వంలో మునిగిపోయే ఆ మధుమాసపు వృక్షసంతతి శాఖా పత్రాల్లా సమ్మోహితులై వింటున్నారు. అతని చేతిలో "రామపాదసాగరం" నిర్మించిన తరువాత అది ఏవిధంగా ఉంటుందో వివరించే చిత్రముంది. ఒహో! అదొక అంతు లేని మహాసాగరం! బ్రహ్మాండమైన వెడల్పున సాగిపోయే అచ్చపు తెలివెన్నెల ప్రవాహం! ఎంతో ఎత్తునుంచి, ఏక ముఖంగా ఒకేవరుసన పడుతూన్న ఒక అందాల జలపాతం! ఆ చిత్రాన్ని ఆయన ప్రజలకు చూపి, "దీనిని నెహ్రూగారికి చూపగానే వారు, ఆహా! ఎంత అందమైన దృశ్యమిది! అని ఆయన నివ్వెరపోయారు. మరల, మరల ఈ దృశ్యాన్ని చూశారు. చూసి తప్పక ఇది నెరవేరేట్లు నేను చూస్తాను అని ఆయన వాగ్దానంచేశారు" అని ఆయన చెప్తూన్న మాటలు జగన్నాథం చెవిలో గింగురుమన్నాయి. జగన్నాథం కనుల వెంట జలజల దుఃఖాశ్రువులు రాలాయి. అది నాటికీ నేటికీ ఏమార్పులేకుండా అలాగే ఉండిపోయింది కదా అని అతను గుండె తరుక్కుపోయేట్టు ఏడ్చాడు. ఆనాడు తను ఎటువంటి కలలుగన్నాడు! ప్రపంచంలోని మహానదులన్నీ గోదావరికి జోహారు లర్పిస్తున్నట్లు, తన ఆంధ్రమాత

సకలసంపదలతో తులతూగుతూన్నట్లు స్వాప్నిక జగత్తులో విహరించాడు. కాని ఆ కల నేటికీ నిజంకాలేదు. మరి అది ఏనాటికి నిజమౌతుందో ఎవరికి తెలుసు ?

లాంచీ పాపికొండల మధ్యకు వచ్చేప్పటికి, కలతజెందిన జగన్నాథం మనస్సు కొంత సుఖానపడింది. ఆకొండలమధ్య లాంచీ ఓ పెద్దసరస్సులో ఉన్నట్లుంది. ఊహాల ఆకసాలకు చేరువగా వెళ్ళినట్లు అతని ఆత్మ ఆ ప్రదేశంలో పరిపూర్ణమైన ఆనందాన్ననుభవించింది.

ఆ రాత్రి దుప్పట్లలో దూరిన యాత్రీకులు, మరునాడు, తొమ్మిది గంటలవరకూ దుప్పట్లను వదలనే లేదు. యాత్రీకులు వంటచేసుకోనేందుకు వీలుగా, ఆవేళ లాంచీని ఓ తిప్ప దరిని కట్టేశారు. అక్కడనుండి యాత్రీకులలో కొంతమంది. పుల్లలకోసం గట్టుమీదకు బయలుదేరారు. వాళ్ళతో బాటు జగన్నాథం, భాస్కరంకూడా బయలుదేరారు. వాళ్ళు వెళ్లుతూండగా సరంగు "భాస్కరంగారూ... అట్టే దూరంపోకండోయ్... ఆ ప్రక్క పులులు తిరుగుతూ వుంటాయి" అన్నాడు. జగన్నాథానికి వెంటనే వాళ్లమ్మ జ్ఞాపకానికి వచ్చింది.

ఆ ఎత్తైనకొండలు, ఆ లోయలూ, వెదురుపొదలూ పెద్ద పెద్ద టేకుచెట్లూ చూస్తూఉంటే ఎవరికైనా ఆనందం కలుగుతుంది. కాని భాస్కరానికిమాత్రం గుండెలు పీచుపీచుమంటు

నాయి. ఏమూలనుంచి పులివచ్చి మీదపడుతుందో అనే వాడికి భయంగా ఉంది.

జగన్నాథం ఒకచోట గభాలున ఆగిపోయి, "ఈ కొండ ఎక్కుదాం రారా" అంటూ భాస్కరం కళ్లల్లోకి చూశాడు. అతనికళ్లు అందాలనిధి సన్నిధికి చేరుకొన్నట్లు తళతళా మెరిశాయి. భాస్కరం ఒకసారి "అమ్మ బాబో...కొండే..." అన్నాడు.

భాస్కరానికి ఎలా నచ్చ చెప్పాలో తోచక జగన్నాథం, "వస్తేరా... లేకపోతే మానెయ్, నాకేం; ఈత రాదని ఏడుస్తున్నట్లే ఆ తరువాత ఓ కొండేనా ఎక్కలేకపోయానని ఇహ రోజూ ఏడుస్తావ్" అంటూ ముందుకు గబగబా అడుగులు వేశాడు. పాపం భాస్కరం, జగన్నాథాన్ని అనుసరించక తప్పిందికాదు.

భాస్కరానికి పులుల భయం అధికంగా ఉంది. పాపం అతని మనసు మానవుల మధ్య ఉండటానికి తహతహ లాడింది. అచ్చటి గాలి, ఒంటరితనంతో విసిగిపోతూ, ఆ చికాకు భరించలేక ఆ కొండలమీద చెట్ల జుట్టు నందుకొని ఒక ఊపు ఊపుతూంది. దానితో ఆ చెట్లు భయంకరంగా ఏడుస్తున్నాయి. అక్కడనుంచి వాళ్ళకు లాంచీ కనిపించడమే లేదు. నదిని ఇసుకతిన్నెలు బలంగా అదిమి నొక్కేస్తూంటే అది సన్నబడిపోయి వంకరిటింకరి గీతలా మారిపోయిందా అని పిస్తోంది. ఆకసంలో ఏవేవో చక్కని పసుపురంగూ, నీలం

రంగు పిట్టలు జతలు జతలుగా ఎగిరిపోతున్నాయి. ఎన్నో రకాల శబ్దాలు కొన్ని అతిసన్నగా కొన్ని గుబులుగుబులుగా భయంతో మూలుగుతూన్నట్లు వినిపిస్తున్నాయి.

జగన్నాథం ఆ కొండ ఎక్కిపోతున్నాడు. భాస్కరం ఆ కొండ ఎక్కుతూ ఒక్కసారి వెనక్కి తిరిగిచూసి జగన్నాథాన్ని కొంచెం అయిష్టంతో అనుసరించాడు. ఆ కొండ మీదకు పోతూంటే రానురాను త్రోవ సన్నమైపోవడం మొదలు పెట్టింది. ఏవేవో పొదలు వారి చొక్కాలకు తగిలి "ఎక్కడకు వెళుతావ్... నిలు..." అన్నట్టుగా వారి నడుగడుగునా నిర్బంధిస్తున్నాయి. మధ్యమధ్య భాస్కరం, ఇక పోదాం రారా... నా కాళ్లు లాగేస్తున్నాయి" అంటున్నాడు. "ఇంకెంత... వచ్చేశాం" అంటూ జగన్నాథం ఉషారుగా ముందుకు సాగిపోతున్నాడు. భాస్కరం మరొకసారి వెనక్కి తిరిగి చూశాడు. వాడికి ఆ కొండమధ్య ప్రదేశానికి, తను ఎట్లా వచ్చిందీ అవగాహన కాలేదు. క్రింద చెట్లు...పైన చెట్లు... అంతా అయోమయంగా ఉంది. భాస్కరం గుండెలు పీచుపీచుమన్నాయి. ఒంటరిగా క్రిందకు వెళ్ళిపోవడానికీ భయపడ్డాడు. జగన్నాథంతో మరి ముందుకు దూసుకు పోవడానికీ అశక్తుడై పోయాడు. వాడికి పీకవరకూ దుఃఖము ముంచుకొచ్చింది. కొంతసేపయ్యేసరికి వాడికి జగన్నాథం కనిపించలేదు. గట్టిగా "జగన్నాథం" అంటూ

అరిచాడు. కాని జగన్నాథం దగ్గరనుంచి ఆ కేకకు జవాబు రాలేదు.

జగన్నాథం పై పైకి సాగిపోయాడు.

రానురాను అతనిగుండె బరువెక్కి పోతూన్నట్లుగాఉంది. కాళ్ళనుపట్టుకొని క్రిందికెవ్వరో లాగేస్తున్నట్లుగాఉంది. నెత్తి మీదకు ఏవేవో పెద్దపెద్ద రాతిబండలు తిరుగబడుతూన్న ట్లుగాఉంది. ఇంకొంచెం పైకి అధిగమించి, ఒక పెద్ద రాతి బండపైకి ప్రాకాడు. ప్రాకుతూ, ప్రాకుతూ చేయి జారిపోయి నట్లయి, నిటారుగాఉన్న పెనువిచ్చిన కొసనుంచి తను రాలి పోతూన్నట్లు ఒక భయంకరమైన కేకపెట్టాడు. చప్పున ఆ రాతి చపటమీద బల్లిలా, బొమ్మలా అంటుకపోయాడు. అతని తల పూర్తిగా దిమ్మెత్తిపోయింది. కొండమీద నిలిచి చివరిదశలో ఆ కొండపైకి ఎట్లావచ్చింది, చేసిన ప్రయత్నం ఎట్లా ఫలించిందీ అతనికి గుర్తు లేదు. అంతా ఒక కలలాజరిగి పోయింది అనుకున్నాడు. ఆ కొండపైన ఒక్కసారిగా గాలి పీల్చలేకపోయాడు. ఊపిరిత్తులలో అతనికి విపరీతమైన నొప్పి పుట్టింది. కాస్సేపాగి ఆపైనుంచి చుట్టూ కలయజూశాడు. ఒహో! అతని ఆనందం మాటలకందదు! ప్రపంచం నడి కొప్పున నిలచినట్లు. ధృవతారను చేరుకున్నట్లు, అద్భుతా లను సాధించిన క్షణంలోని మహామేధావులైన శాస్త్రజ్ఞుల, ఉహాతీతమైన ఆనందానుభూతుల కొలమానపు తలమానిక మైనట్లు అయిపోయాడు!

ఆ రాత్రివాళ్ళు కేబిన్‌లో నిద్రపోవడానికి వీలుకలుగలేదు. త్రోవలో ఎక్కిన ఒక ఆఫీసరు. దాన్ని ఆక్రమించడంవల్ల వాళ్లు లాంచీ పైభాగాన పడుకోవలసి వచ్చింది. లోపల చోటుచాలక ఇంకా కొంతమంది యాత్రికులుకూడ లాంచీ పైకి వచ్చారు.

లాంచీ ఇంజను ఉన్నగదిలో ఒక పెట్రొమాక్సులైటు వెలుగుతూంది. దానికాంతి నీళ్ళమీద పడుతూ లాంచీతో సాగిపోతూంది. కొండలూ, చెట్లూ అన్నీ ఒక్కటిగా కలిసి పోయి వెన్నెల్లో చలితో మూలుగుతున్నాయి. లాంచీ "ఉహు... ఉహు" అని గజగజ వణకుతూ చలినుండి తప్పించుకోడానికి ప్రయత్నిస్తూంది.

ఇంతలో ఆ లైటుకాంతిని ఏమనుకొందో ఏమో... సుమారు గజమున్నర పొడవున్న చేపఒకటి ఆ దీపంమీదకు ఒక్కదుముకు దుముకింది. అది లాంచీలో పడగానే బాంబు ప్రేలినంత శబ్దమయింది. అది వెండిలా తళతళ మెరిసి పోతూంది దానిరెక్కలు, నోరు చూడ, ముచ్చటగా ఉన్నాయి. దాని సులమాయకంగా నల్లని చుక్కల్లా ఉన్నాయి. దాన్ని ఇద్దరు కళాసులు అదిమి చంపబోతుండగా జగన్నాథం, చంపవద్దని బతిమాలబోయాడు. కాని అక్కడే ఉన్న గుమాస్తా మొగంచూడగానే అతనికలా చెప్పడానికి భయమేసింది. అయినా మెల్లగా "దాన్ని నీళ్ళల్లో వదిలేయండి. ఎంతందంగా ఉంది" అన్నాడు. ఈ మాట వినగానే

గుమస్తా ఫక్కున నవ్వాడు. నవ్వి "పిచ్చివాడిలా ఉన్నావే... దొరికిన చేపను వదిలేస్తే, ఇంకో చేప ఎలా దొరుకుతుంది?" అన్నాడు. అతనికెలా నచ్చజెప్పాలో జగన్నాథానికి తోచ లేదు. ఒక జీవిని తను చేతులారా చంపేస్తున్నట్లు పూర్తిగా వికలమైపోయిన మనసుతో, లాంచీపైకి చేరాడు.

లాంచీమీద రెండు రగ్గులు కప్పుకొని, చెవులకు మఫ్లరు చుట్టుకొని పడుకొన్నా చలి గజగజ వణికించేస్తూంది. జగన్నాథానికి గిజగిజ తన్నుకొంటూన్న ఆ చేప జ్ఞాపకానికి వచ్చింది. ఆకసంమీాంచి పడుతూన్న వెన్నెల తెల్లగా మంచు కురుస్తూంది. లాంచీ మంచులో తడిసి ముద్దయిపోయి దాన్ని ముట్టుకుంటే జివ్వున లాగుతూంది.

లాంచీ ఆ రాత్రి ఇసుకతిప్పల బారిపడకుండా అత్యంత జాగరూకతతో నడుపబడుతూంది లాంచీలోని ప్రయాణీకులు, గాఢనిద్రలో మునిగిపోయి ఉన్నారు. సరంగు కంఠం నీరసంగా పలుకుతూంది. డ్రైవరు ఓ కునుకుతీస్తు న్నాడు. ఇంజను కుర్రవాడు ఎర్రబారిన కళ్ళతో ఇంజనును కనిపెట్టుకొని, నిద్రను జయించినవాడిలా ఉన్నాడు. భాస్కరం జగన్నాథానికి ఒక ప్రక్క, కాళ్లూ చేతులూ తలా అన్నీ ఒక ఉండలా చుట్టుకొని పడుకున్నాడు. జగన్నాథం కొద్దిగా కదిలాడు. చలితో కాళ్లు కూడదీసుకున్నాడు.

మిలమిల మెరిసిపోతూన్న ఒక చేప నిద్రలో అతని కళ్ళ ముందు ఎగిరింది. దానికి అతనికీ, చంద్రునికి దానికీ మధ్య

అన్నీ మబ్బులే. అది మబ్బుల్లోంచి ఎంతో వేగంతో ఎగిరి పోతూంది. జగన్నాథం గబాలున "చంద్రుణ్ణి మింగకు, చంద్రుణ్ణి మింగకు" అంటూ గిజగిజ తన్నుకొని ఆ నిద్రలోనే చేయి పైకిచాచి లేవబోయాడు. ఆ లేవడంలో కళ్లు తెరచు కున్నాయి. ఇదేమిటి! నేను మబ్బులమధ్య చంద్రుడికింత చేరువగా ఎలా ఉన్నాను?" అనుకున్నాడు.

అతని కతిసమీపంలో చంద్రబింబం! ఆ మబ్బుల్ని తడివిచూడబోయాడు. చేతులకు చల్లగా అయింది. తను మెల్లగా ఏదో లిఫ్టుపైనుంచి క్రిందకు దిగిపోతూన్నట్లయి పోయాడు. చల చల్లగా తారలరేడూ, మబ్బుకన్నెలూ దూరమౌతూన్నట్లు గ్రహించాడు. లాంచీ ముందుకు నడు స్తూన్నట్లు చూశాడు.

నక్షత్రమండలంలోని చంద్రునికింత సమీపానికి, ఇంత చులాగ్గా చేరుకున్న అనుభవాన్ని జన్మజన్మలకూ మరచిపోలే ననుకున్నాడు. అతని మనస్సు ఎక్కడలేని ఆనందంతో ఉర్రూతలూగింది.

దట్టంగా పొగలాగ క్రమ్ముకొన్న మంచు తెరల్లోంచి లాంచీ మరునాడు భద్రాచలం చేరుకుంది. గబగబా జగ న్నాథం స్నానానికని నీటిలోకి దిగాడు. అక్కడి నీటి ఆగ డానికి అతను ఆశ్చర్యపోయాడు. ఆతని కాళ్ళక్రింద ఇసుక బొంగరాలాడుతూ చక్కిలిగింతలు పెట్టింది.

జగన్నాథం, గుడిలో దేవుణ్ణీ, రామదాసు ఆ దేవునికి చేయించిన వస్తువుల పనితనాన్నీ తనివిదీరా చూశాడు. భాస్కరంతో కలసి ఆ మరునాడు మరపురాని ఆ దివ్యానుభూతులను నెమరువేస్తూ, ఇంటికి తిరిగి ప్రయాణం సాగించాడు.

5

భద్రాచలం వెళ్ళివచ్చిన లగాయితు, జగన్నాథం ఒక విధంగా మారిపోయాడనే చెప్పాలి. అతని కనుమెరుగూ గోదావరీ, ఆకొండలూ, ఆ పిట్టలూ, ఆ అడవిచెట్లూ ఆ ఇసుక తిన్నెలూ, వెన్నెలలో మిలమిల మెరిసే ఆనీరు, అమావాస్య నాటి అర్ధరాత్రి నీళ్ళలో తళతళలాడే ఆ చుక్కలతీరూ, అదే సమయాన నదిచేయు ఒక విధమైన సన్నని హోరూ— ఇవే... ఇవే... అతని తలపునకొస్తున్నాయి. అతను రోజూ ఏదో తిప్పదరికి ఈదుకొని పోతాడు. భాస్కరంతో కలసి వేసవిలో గూడా రాత్రి వేళల స్నానంచేస్తూ ఉంటాడు. అయితే భాస్కరం మోకాళ్ళలోతు నీళ్ళలోంచి చస్తే ముందుకుపోడు. వాడు ఒడ్డునే నాలుగు మునగలు మునిగి స్నానం అయిపోయిందనిపించుకుంటాడు.

ఆవేళ బజారులో జనసంచారం హెచ్చుగా ఉంది. చీకటి పడేకొద్దీ కొట్లమీద దీపాలకాంతి హెచ్చుతూంది. చల్లని

గాలి కాస్త హెచ్చుగానే వీస్తోంది. కుటుంబరావుగారు ఏవో బేరాలు చూస్తూ ఉన్నారు. తలవంచి ఏదో సరుకుతీసి ఎవ్వరికో ఇవ్వబోతూండగా ఆయన కెదురుగా జగన్నాథం నిలబడి ఉన్నాడు. అతనిబట్టలన్నీ తడిసిపోయి ఉన్నాయి. తడిసినవాటిని పిండి తిర్గి ఆరకుండానే తొడిగినట్లున్నాయి. వాడి పేంటు కాళ్ళకు గోదావరి ఒండ్రుమట్టి అంటుకొని ఉంది. వాడి తల తడిసిపోగా ఆదర బాదరగా తుడిచినట్లు అల్లకల్లోలంగా ఉంది.

ఈ పరిస్థితిలో వాణ్ణి చూడగానే ఆయన ఓ పట్టాన ఏమీ మాట్లాడలేకపోయాడు. ఆ తరువాత ఆయన అతికష్టంమీద, "ఏమిటిరా... ఇది ? అన్నాడు.

జగన్నాథం ఏమీ చెప్పలేదు, అతని కళ్ళల్లో మానవా తీతమైన ఒక మధురాతిమధుర మందహాసం వెలిగింది.

"ఏమిటిరా... అలా వెర్రిగా నవ్వుతావు. ఏమిటిది ? అలా నానిపోయావేం..." అంటూ ఆయన జగన్నాథాన్ని తిరిగి ప్రశ్నించాడు.

జగన్నాథం ఏమీ చెప్పలేదు. కాని ఏదో చెప్పబోయి, ఎలా చెప్పాలో తోచక తికమకలౌతూన్నట్లు అక్కడ అటూ ఇటూ కదిలాడు. కాంతివేగంతో మధురభావాల దొంతరలు ఏవేవో అతని మొహంలో మెరిశాయి. కాని అతని కంఠ

ధ్వనిమాత్రం తనకున్న నైజగుణాన్ని ఉపసంహరించుకోలేక పోయింది!

చివరికతను ఎలా చెప్పాలో తెలియక కోటులోని అద్దం తీసికొని. ఒక దువ్వెనతో తల దువ్వుకొంటూ, పాపటమీద దృష్టినిలిపి "అదికాదు నాన్నా" అన్నాడు.

వాళ్ళనాన్న కదేమిటో అర్థంకాలేదు. "ఏమిటిరా అది..." అంటూ ఆయన వాడివైపు ఆశ్చర్యంగా చూశాడు.

జగన్నాథం, "కాదు నాన్నా... మన భాస్కరం లేడూ... వాడు ఇవ్వాళ నిజంగా చచ్చిపోను... మేం తిప్పదగ్గరనుండి తిరిగివస్తూ ఉండగా మా నావ తిరగబడి పోయింది. నేను ఈదుకొని వాడిని ఒడ్డుకు లాక్కొచ్చాను." అన్నాడు.

కుటుంబరావుగారు జగన్నాథం మొగంలో, ఏదో వెలుగు తూండడం చూశారు. ఆయన కాస్సేపలాగే మాటా మంతీ... లేకుండా ఉండిపోయాడు. అతికష్టంమీద, "అయితే మీ అమ్మను కొన్నాళ్ళపాటు ఈ భూమ్మీద బ్రతుకనివ్వవా ఏమిటిరా..." అన్నాడాయన. ఆయన కంఠం అతి దీనంగా కంపించింది. పాపం జగన్నాథం ఏమీ మాట్లాడలేక పోయాడు.

ఈ దెబ్బతో కుటుంబరావుగారు ఇహ కొడుకును జాగ్రత్తగా కాపాడుకోవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉందనే అభిప్రాయంలోకి పూర్తిగా వచ్చేశాడు. ఇంతకుముందల్లా

భార్య ఎంత చెప్పుతూఉన్నా త్రోసి పారేశేవాడు. కాని ఇహ ఆ విధంగా ఈ విషయంలో ఉండడంవల్ల ఏదో ఒక ఆపద రాకపోదనే భయం ఆయనలోనూ బలపడటం మొదలు పెట్టింది.

ఒక విధంగా, ఆర్థికంగాకూడ ఆయన పరిస్థితి అంత మెరుగ్గాలేదు. మరొకవిధంగా ఆయనపైకి వృద్ధాప్యం ఒకటి మహాజోరుగా తరుముకుంటూ వస్తూంది. ఈ విషయం ఆయనకు తలపునకొచ్చేసరికి ఆయనగుండె గుభేలుమంది. జగన్నాథాన్ని మినహాయిస్తే ఇక తనకు బ్రతుకనేదేముందో ఆయన ఊహించుకోలేకపోయాడు. అది తలచుకొంటూ ఉంటే ఒళ్లు ఝల్లుమంటూంది. దీనితో ఆయనకు నీటిగండంలో పుట్టిన కొడుకును, కాస్త నీటికి దూరంగా ఉంచక తప్పదనే భావం వేయివిధాలుగా సరియైనదని తట్టడం మొదలు పెట్టింది. ఇలాంటి భావాలంటే నిజానికాయన కంత సహించవు. కాని పరిస్థితులుచూస్తూ ఉంటే చేయిదాటి పోయేవిధంగానే కనిపిస్తున్నాయి. కాస్త ఇప్పటినుంచీ కొంచెం కట్టుదిట్టం చేయకపోతే తాను ముందు ముందు చాల ఇక్కట్టులకులోను కావలసి వస్తుందనే విషయం ఆయనకు సుస్పష్టంగా ఉన్నట్లనిపించింది. బి యస్. సి. ఇంకొక సంవత్సరంతో జగన్నాథానికి పూర్తయిపోతుంది. ఈ వేసవిసెలవుల్లో అతన్నిక్కడ ఉంచితే, అతను గోదావరికి పోకుండాఉంటాడనే నమ్మకం ఆయనకెక్కడా కనబడలేదు.

ఏదో మిషపెట్టి, జగన్నాథాన్ని వాళ్ళ మామయ్య గారింటికి ఈ సెలవుల్లో పంపడమే మంచిదని ఆయన ఓ నిశ్చయానికొచ్చాడు. కాని ఇంతలోనే ఆయనకు మరొక మెరుపులాంటి ఆలోచన తట్టింది. "జగన్నాథానికి పెళ్ళి చేసేస్తేనో..." అనుకున్నాడు. కాని ఆయనకిది అంత సమంజసంగా కనిపించలేదు. అభివృద్ధిలోనికి రావలసిన వాడికి, ఇంత చిన్న వయసులో పెళ్ళిచెయ్యడం— ఏమీ మంచి పద్ధతి కాదని ఆ ఆలోచనను ఆయన ఆవలకు నెట్టేశాడు. ఏమిటో కాస్త గట్టిగాచెప్పి మందలిస్తే పోయేదానికి ఇన్ని ఆలోచన లెందుకూ..." అని కూడ అనుకున్నాడు. కాని జగన్నాథాన్ని చిన్నప్పటినుంచీ పెంచిన పద్ధతేవేరు. ఆయన అలా, వాడికేమీ చెప్పలేదు. పోనీ మెల్లగా, తాపీగా అన్ని విషయాలూ వాడికి చెప్పిచూదామన్నా... వాడివన్నీ విని నవ్వేసారేస్తాడు. వాడిస్వభావమే అంత! "ఏమైనా ఈ సెలవుల్లో వాడక్కడకు పంపడమే మంచిది" అని ఆయన చివరకు నిర్ణయించుకున్నాడు.

6

జగన్నాథం కాస్త ఎదిగిన తరువాత వాళ్ళ మామయ్య గారి ఊరు ఎప్పుడూ వెళ్ళలేదు. వాళ్ళదసలు ఊబలంక దగ్గర ఓ పల్లెటూరు. అయితే వాళ్ళ మామయ్య అక్కడ

ఉన్న భూముల్ని అమ్మేసి, అమలాపురంలో అత్తవారిచ్చిన భూములకు మరికొంత చేర్చి అక్కడే పూర్తిగా కాపురం పెట్టేశాడు. అప్పుడప్పుడు, జగన్నాథాన్ని వాళ్ళ మామయ్య ఆహ్వానించినా, లాంచీప్రయాణం చేయవలసి వస్తుందనే భయంతో వాళ్ళమ్మ ఏదో నెపంపెట్టి అప్పటికా ప్రయాణం ఆపుచేసేసేది. అయితే జగన్నాథంకూడా వాళ్ళ మామయ్యగారి ఊరంటే ఎందుకనో అంతపెద్ద ఆసక్తి కనబరచలేదు. దానికి సగం కారణం వాళ్ళ మామయ్య రాజమండ్రి, కనీసం నెలకొకసారైనా వస్తూనేఉండేవాడు. ఇహ ఉషా, వాళ్ళమ్మా అప్పుడప్పుడు ఇక్కడకురావడం జరిగేదికూడాను.

జగన్నాథానికి బొబ్బర్లంక వెళ్ళేవరకు ఆఊరు పోవడానికేమంత ఇష్టంలేదు. కాని బొబ్బర్లంక చేరినతరువాత అతనికా అభిప్రాయం మారిపోయింది.

బొబ్బర్లంకలో కాలుపెట్టినది లగాయితు కనిపించే దృశ్యాలు, పులకించే గాలులు, తిలకించే కన్నులు ఒకరికొకరు పోటీపడ్డం మొదలుపెట్టాయి.

ఆ పచ్చని కొబ్బరాకులు, ఈ తెల్లని మబ్బుతునకలు, ఆ నల్లని ఆకసపు నునుపులు అన్నీ అన్నీ ఎంతో ఎంతో ఆప్యాయంగా ఆతన్ని ఆహ్వానించాయి.

వాళ్ళ మామగారి యిల్లు కొబ్బరిచెట్ల నడుమ పచ్చదనాల వెల్లువలా ఉంది. జగన్నాథం గుమ్మంలో, అడుగు

పెట్టగానే ఉష లోనికి గబగబా పారిపోలేదుకాని, తరుము కొస్తూన్న నవ్వుల బారినుంచి తప్పించుకోడానికా అన్నట్లు మొగం ప్రక్కకు త్రిప్పుకొని లోనికి కాస్త వేగంగానే వెళ్లిపోయింది. జగన్నాథాన్ని వాళ్లత్తయ్య ఎంతో ప్రేమతో ఆహ్వానించింది.

ఆ ఇల్లెంతో పరిశుభ్రంగా ఎక్కడసామాన్లక్కడ పొంది కగా అమర్చబడ్డ అందంతో స్వచ్ఛమైన వెలుతురుతో మనసుకెంతో హాయిగొల్పుతూంది. జగన్నాథం- కనిపించీ కనిపించకుండా మాయమైపోయిన ఉషాసుందరి నడకలు, ఆ చిట్టిచేతుల బంగరుగాజుల మధురధ్వనులు, ఆ జడలోని మల్లెమొగ్గల తీయని పిలుపులు మనసులో ఒకసారి మననము చేసికొన్నాడు.

వాళ్ళత్తగారి పిలుపుమీద దొడ్డిలో స్నానానికి బయలు దేరిన జగన్నాథానికి, ఉష వంటగదిలో కనిపించింది. కూర్చొని బంగాళాదుంపల చెక్కుతీస్తూన్న ఆమె, అతని రాకతో గబాలున నిలబడకుండా ఉండలేకపోయింది. జగ న్నాథానికి, "అరెరె... ఇది స్కూలుకాదు, మాయిల్లే" అనాలనిపించింది. కాని పాపం అలా అనలేకపోయాడు. ఆమె నిలిచిఉన్నవైపు ఇంకోసారి చూడా లనిపించినా అటు మరి చూడలేకపోయాడు.

నూతిదగ్గర స్నానంచేస్తూ వంటినిండా అలముకొన్న సిగ్గుల దొంతర్లను పటాపంచలు చేయడానికా అన్నట్టు గబగబా

ఒడలు మరచిపోయాడు. కాని అవి ఎంతకీ అంతంకావడమే లేదు. ఇంతలో "ఇది గోదావరి కాదండోయ్... కాస్త తెమలాలి..." అన్న మాటలు అతని చెవికి ఆ స్నానాల సంరంభంలో సన్నగా వినిపించాయి. అవి కొబ్బరాకులనుండి జారిపడే సూర్యకిరణాల్లా అతిచురుగ్గా అతన్ని ముట్టడించాయి. "ఎక్కడనుంచి చెప్మా" అంటూ జగన్నాథం చుట్టూ పరికించాడు. ఉష ఎక్కడా కనిపించలేదు. వెంటనే అతను ఏదో గట్టిగా అనేయాలనుకొన్నాడు. కాని ఏమీ అనలేకపోయాడు. అతని కంటిముందు అఖండగోదావరీ ప్రవాహమూ, ఆచల్లని ఇసుకతిప్పల సుఖమెత్తని స్వభావమూ, ఆ నవనీతపు నీలి కొండల దృశ్య సమూహమూ అవతరించాయి. ఆ తరువాత ఉషా, ఆ చిన్న నూయి, కనిపించాయి.

"భోజనంచేద్దువుగాని రా బాబూ..." అన్న పిలుపు విన్న జగన్నాథం, "మామయ్య వచ్చిన తరువాత తింటానే అత్తయ్యా" అన్నాడు. ఈ జవాబుకు సమాధానంగా లోపలి నుంచి ఉషకల్పించుకొని, "నాన్న అప్పుడేరారు మామయ్యా" అంది. జగన్నాథం ఇహ ఈ అవకాశం పోతే దొరకదేమో అన్నంత ఇదిగా, "మరి నేను ఒంటరిగా తినలేనే... ఈ లోటు ఎవరు భర్తీచేస్తారు" అన్నాడు. ఉష ఈసారి అతను ఉన్న గదిలోకి వచ్చేసి, "అబద్ధాలుకూడా వచ్చన్నమాట" అంది.

జగన్నాథం ఒక్కసారిగా తబ్బిబ్బైపోయాడు. అయినా

నిలద్రొక్కుకొని, 'అవి నేర్చుకోడానికేగా నేనిక్కడికొస్తా...' అన్నాడు.

ఈసారి ఉష "అబ్బా!..." అంటూ లోనికి తుర్రున పారిపోయింది.

7

జగన్నాథం మూడురోజులపాటు కోనసీమ అంతా తిరిగి, గోదావరీదేవి సమగ్రస్వరూపాన్ని ఆకళింపు చేసికొన్నాడు. వైనతేయ, వసిష్ఠ, గౌతమీపాయలలో స్నానం చేసాడు. నరసాపురం, గన్నవరం, కోటిపల్లి క్షేత్రాలు తిరిగి చూశాడు. గన్నవరంవద్ద అక్విడక్టు అతని మనసులో ఏవేవో ఊహాలను రేకెత్తించింది. వెంటనే అతనికి "రామపాదసాగరం" గుర్తుకొచ్చింది. అంతే!...అతని హృదయాకాశంలో మబ్బులు ఏవో గాఢంగా అల్లుకొన్నాయి.

అమలాపురాన మొదట్లో రెండురోజులుకూడ ఉండలేననుకొన్న జగన్నాథం ఇప్పుడంత పట్టింపుగాలేదు. కాని కాని గోదావరిమాత్రం, అతన్ని ఎక్కడా విడిచిపెట్టడంలేదు. మంచినీళ్ళు త్రాగేప్పుడు, స్నానాలు చేసేప్పుడు, అతనికి గుర్తువచ్చి, ఆ నదీమతల్లి ఏదో పర్వతాలనుంచి చేయిఊపి మెల్లగా, సన్నగా, పిలుస్తూన్నట్లుగానే ఉంటూంది.

ఓ రోజున చల్లనిగాలి వీస్తూన్న సాయంసమయాన, దొడ్డిలో పచ్చగడ్డిమీద ఓ కొబ్బరి చెట్టుకు చేరబడి కూర్చున్న జగన్నాథం చదువుతూన్న పుస్తకాన్ని మూసి నూతివద్ద నీళ్లతోడుకుంటూన్న ఉషను, "ఇదిగో ఉషా..." అని పిలిచాడు.

ఉష చేస్తూన్న పనిఅలాగే విడిచిపెట్టి వెక్కిరింపు తొణికిసలాడే ఒయ్యారంతో "ఏమండీ" అంటూ అతనికి దగ్గరగా వచ్చింది.

జగన్నాథం ఏమీమాట్లాడలేదు. కాని ఆమెవైపు అలా చూస్తూ చిత్తరువులా ఉండిపోయాడు. ఉష "అరే...తమరి కంఠం మూగపోయిందే?" అంది.

జగన్నాథం తేరుకొని, "సాక్షాత్తూ జలదేవత వచ్చి ముందునిలిస్తే కంఠమేమిటి సమస్తమూ మూగపోతుంది" అన్నాడు.

"ఓఁ... అయితే నీటిలోపుట్టినవాళ్లకందరూ అలాగే కనిపిస్తారు కాబోలు" అంది ఉష.

జగన్నాథం "అయితే... నీకూ తెలుసన్నమాట!" అన్నాడు.

ఉష ఉల్లాసంగా, "ప్రాణదాతలు! తమరి చరిత్ర ఆమూలాగ్రంగా వంటబట్టించుకోకపోతే ఎలా...?" అంది.

వెంటనే జగన్నాథం "అదేమిటే..." అన్నాడు.

ఉష "అబ్బే...ఏమీ లేదు" అంది.

జగన్నాథం చురుగ్గా "ఏమీ లేదంటే ఏదో ఉందనే అర్థం..." అన్నాడు.

ఉష తగ్గిపోకుండా "అది తెలిసినవారు తెలియనట్లు నటిస్తున్నారనే దాని తాత్పర్యం" అంది.

జగన్నాథానికేమి చెప్పడానికీ తోచలేదు. కాని వెంటనే... "ఇదిగో ఉషా... నువ్వు తప్పక పరీక్ష ప్యాసవుతావు" అన్నాడు.

ఉష "నేను డింకీ కొట్టడం తమరికి కొంచెం ఇష్టంలా ఉందే..." అంది.

జగన్నాథం నవ్వు కన్నులలోంచి చిమ్మింది. అతను "నువ్వు డింకీ అంటే నాకో చేప సంగతి జ్ఞాపకానికి వస్తోంది" అన్నాడు.

ఉష "చేపేమిటి? చేప?" అంది.

జగన్నాథం "అదే... అనగనగా ఓ పెద్ద చేపలే... అది ఓరాత్రి లాంచీలో వెలుగుతూన్న దీపాన్ని మింగెయ్యాలని తపీమని ఆ లాంచీలో కెగిరింది. ఆ దెబ్బతో దానికీ, నీటికీ ఋణం తీరిపోయింది" అన్నాడు.

"అరరే... పాపం..." అంది ఉష.

"పాపమే మరి..." అన్నాడు జగన్నాథం.

"అంచేత లాంచీలో పుట్టినవాళ్లు కాస్త నీటికి దూరంగా ఉండడం మంచిదేమో..." అంది ఉష కిలకిల నవ్వుతూ.

ఆ మాట జగన్నాథం గుండెలో శూలంలా గ్రుచ్చుకుంది. కాని అతను తమాయించుకొని, "మంచిదేమరి... కాని నువ్వింతదూరంగా ఉంటే నేను పడకుండా ఎలా ఉంటాను. కాస్త ఆ చీరచెంగైనా అందితే అది పుచ్చుకొని పైకి తేల్తాను" అన్నాడు.

ఉష "మామయ్యగారి తెలివి చాలదూరం వెళ్లిందే..." అంది.

జగన్నాథం కొంచెం ఉడుకుబోతుతనంగా "మా తెలివి కేంలే... కోనసీమ గోదావరీదేవి మెదడుగా... అంచేత మీరే మెదడున్నవాళ్లు..." అన్నాడు.

"అయితే మెదడులేనివాళ్ళుకూడ ఉంటారేమిటి మామయ్యా" అంటూ ఉష కళ్ళల్లో చిరునవ్వు, సంగీతంలా ఆలాపిస్తూ గమ్మున ఇంటిలోకి పారిపోయింది.

జగన్నాథం ఉషవెనుక పరుగెత్తలేదు. ఆమె అలా వెళ్తూంటే నాజూకైన సెలయేరొకటి నీలమండల్ని తడుపుతూ మధ్యమధ్య అడ్డువచ్చే రాళ్ళల్లోని లోలోపలి హృదయాలను తట్టిలేపుతూ కిలకిల సాగిపోతూన్నట్లే ఊహించుకొన్నాడు. ఆమెనలాగే చూస్తూ అతనక్కడే నిలుచుండిపోయాడు.

ఆ రాత్రి అతనికి నిద్రపట్టలేదు. ఉష మాట్లాడిన మాటలు అతని తలలో అలలలుగా కదిలిపోవడం మొదలుపెట్టాయి.

అవి కొద్దిగా బాధకలిగించినా, వాటి సునుమెత్తని తాకిడి అతని మనస్సు నుయ్యాలలో ఊపింది. ఆ ఊపుల కాస్సే పటికి గోదావరి కెరటాల తేలి ఆ పైన, తీయగా కదలిపోయే గాలి పాటల్ని అతని చెవిని వేసింది. జగన్నాథం కళ్ళముందు, గోదావరి నిలచి గలగలా ధ్వనుల అలల చేయి ఊపి పిలచింది. గుండెలోతుల్లోని సంగీతపు పొరల్లోంచి తీయగా గళమెత్తి కేక వేసింది.

ఒక్కసారి జగన్నాథానికి అమలాపురంనుంచి కదిలి రాజ మండ్రి వెళ్ళి రావాలనిపించింది. "ఇక్కడ నుంచి వెళ్ళిన తరువాత మళ్ళీ ఎలా తిరిగి వస్తావ్ జగన్నాథం" అని అతని గుండె ప్రశ్నించింది. "ఉష ఎంత బాధపడుతుంది" అని ఏదో చెప్పబోయింది. కాని జగన్నాథం "ఎందుకమ్మా... పాపం బాధ..." అంటూ నవ్వుకున్నాడు. "ఇప్పుడు వెళ్ళడమే మంచిది" అని నిర్ణయించుకున్నాడు.

ఆ మరునాడుదయాన్నే జగన్నాథం వాళ్ళమామయ్యతో "ఇవ్వాళ రాజమండ్రి వెళ్తాను మామయ్యా" అన్నాడు. ఈ మాటవిన్న ఉష ఉలిక్కిపడింది.

"మీ అమ్మమీద దీవేసిందేమిటిరా..." అని వాళ్ళ మామయ్య గట్టిగా నవ్వాడు.

జగన్నాథం కొద్దిగానవ్వి "మా అమ్మ మీద కాదుకాని, అక్కడ ఇంకో అమ్మ ఉంది. ఆ అమ్మకు నేనొక్కక్షణం కనిపించకపోతే ఏమీ తోచదు" అన్నాడు.

ఈ మాటలతో వాళ్ళ మామయ్య మొగం ముడతపడింది. మాట తడబడింది. కంఠం కొద్దిగా జీరవోయింది. పాపం ఆయన "ఏమిటిరా నువ్వనేది ?" అన్నాడెలాగో.

జగన్నాథం "నాకిక్కడ ఏమీ తోచడంలేదు మామయ్యా" అన్నాడు.

ఈ మాటవిన్న ఉష గేలం ముల్లు గుచ్చుకున్న చేపలా గిజగిజ కొట్టుకుంది.

"ఔను! ఈ పల్లెటూళ్ళో ఆ పట్నం దొరలకేమి తోస్తుంది" అంది. కోపం బాధ కలగలుపుకొని వచ్చిన ఆ మాట ఉష కళ్ళల్లో కన్నీటి చుక్కల్ని నింపింది.

జగన్నాథం "అది కాదు ఉషా... నాకూ ఇక్కడ ఉండాలనే ఉంది. కాని రాత్రినుంచీ మనస్సేమిటో ఒకటే పీకుతూంది, ఏమిటో అర్థంకాదు. రాజమండ్రి ఒక్కసారి వెళ్ళాలనిపిస్తూంది" అన్నాడు.

వెంటనే వాళ్ళ మామయ్య "ఏమిటిరా ఆ మాటలు... నీ కేమైనా పిచ్చెక్కిందా..." అన్నాడు.

జగన్నాథం "అది కాదు మామయ్యా..." అంటూ ఏమిటో చెప్పబోతూవుంటే... అతని ఎదుట నిలచిన ఉష, కళ్ళల్లో నిలచిన నీళ్ళు, చెంపలమీదకు జారుతూండగా లోనికి గబగబా వెళ్ళిపోయింది.

ఇంతలో వాళ్ళ మామయ్య, "మరేం ఫరవాలేదులే... వెళ్దువుగానిలే..." అంటూ అరుగు దిగిపోయాడు.

జగన్నాథం ఏదో చెప్పడానికా అన్నట్లు నోరు విప్ప బోయాడు. వెంటనే వాళ్ళమామయ్య ఎర్రగా అతనివైపు చూసి "ఏమిటి నువ్విప్పుడక్కడకువెళ్ళి చేసేది... ఆగోదా వరిలోపడి మా పీకలమీదకు తేడానికేనా... తిన్నగా ఉండు. వెధవ వేషాలెయ్యక" అనేసి ఆయన వీధిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

జగన్నాథానికి చప్పున వాళ్ళనాన్న గుర్తుకొచ్చాడు. "ఇదంతా నాన్నచేసిన పనే... నాన్న చేసిన పనే..." అనుకున్నాడు. "ఇందుకనా... ఎప్పుడూ వెళ్ళమనంది. ఇప్పుడు అమ్మకూడా వెళ్ళమని చెప్పింది" అనుకున్నాడు. ఒక్కసారిగా అతనికి తల కొట్టివేసినట్లయింది. అతని గుండె భగ్గున మండింది. ఇంక ఇక్కడ ఒక్కక్షణంకూడ ఉండ కూడదని వెంటనే నిశ్చయించుకున్నాడు. గబగబా లోనికి పోయి బట్టలూ వగైరా సర్దుకోవడం మొదలుపెట్టాడు. వాళ్ళత్తయ్య అక్కడకువచ్చి "ఇదేమిటి జగన్నాథం! మామయ్య ఏదోఅంటే నువ్విలా వెళ్ళిపోవడం ఏమీ బాగుండలేదు. ఇంతకీ ఆయన ఏమన్నారని? అసలాయన మాట తీరేఅంత. ఇంతకీ నువ్వాయనకు చెప్పకుండా వెళ్ళడం ఏమి బాగులేదు" అంది.

జగన్నాథం ఆమెతో ఏమీ మాట్లాడలేదు. తన పనిలో తాను మునిగిపోయాడు.

ఉష అక్కడకు మెల్లగావచ్చి "అయితే ఇక ఉండవా మామయ్యా..." అంది. ఆమె కంఠం వేయి పాశాలతో బంధించేస్తున్నట్లుగా అతనికి తోచింది. కాని అతను లొంగిపోలేదు. "ఇది మరీ బాగుంది. మామయ్య ఏదో అన్నాడని నేను వెళ్ళిపోతున్నా నేమిటి? మామూలుగా నేను వెళ్ళిపోవాలనుకున్నాను; వెళ్ళిపోతున్నాను... అంతే..." అన్నాడు; లేనినవ్వు మొగంమీదికి అతికష్టంమీద ఈడ్చుకొచ్చి, ఒక మోస్తరుగా నచ్చచెప్పే ధోరణిలో—

ఉష ఎంతో బాధతో "పోనీ రేపు వెళ్ళు మామయ్యా" అంది.

జగన్నాథం ' ఇవ్వాల్టికీ రేపటికీ తేడా ఏమిటి?" అన్నాడు.

"ఉంది మామయ్యా, చీకటికీ వెలుతురుకీ ఉన్నంత తేడా ఉంది... నువ్వీచీకటిలో వెళ్ళిపోతాననడం ఏమీ బాగుండలేదు" అంది.

జగన్నాథం ఉషవైపు నిదానంగా చూశాడు. ఆమె చూపుల్లోంచి ఉబుకుతూన్న ప్రార్థనల్ని త్రోసిపుచ్చడం అతనికి చాలకష్ట మనిపించింది. అయినా "కాని, ఉషా... ఈసారికి నన్ను పోనియ్" అన్నాడు. ఈ మాటలు కంఠంలోంచి రావడం కష్టమే అయింది.

పాపం ఉష "ఇంత నిర్దయుడ వనుకోలేదు మామయ్యా" అంది. పాప మామె ఇంకా ఏమో చెప్పబోయింది. కాని

ఆమెలోంచి పొంగి పొర్లుకొని వస్తూన్న దుఃఖాన్ని అణచుకొనేశక్తి లేక లోనికి గబగబా వెళ్ళిపోయింది,

జగన్నాథం సర్దుతూన్న సామానువైపు ఒకసారి చూసి, లోనికి వెళ్ళిపోయిన ఉషవైపు మరోకసారి చూసి అలాగే మాటామంతీలేకుండా నిలబడిపోయాడు. కాని ఇంతలో అతని చెవిలో అతని మామయ్య అన్న మాటలు ధ్వనించాయి. "...ఆ గోదావరిలోపడి, మా పీకలమీదకు తేవడానికా... తిన్నగా ఉండు వెధవ వేషాలు వెయ్యక..." అన్న మాటలు ఒక్కసారిగా అతనిపైకి విజృంభించాయి. "వెధవ వేషాలు వెయ్యక" అన్నమాట ఒకసారి నాలుకమీదకు తెచ్చుకున్నాడు. అంతే... "వస్తా నత్తయ్యా..." అంటూ వీధిలోకి వచ్చేశాడు. ఉషకోసం అతని కటూ, ఇటూ వెదకాలనిపించింది. కాని తలను ఏ ప్రక్కకూ త్రిప్పకుండా బయటకు లాక్కొచ్చేశాడు. వాళ్ళత్త మరోసారి "జగన్నాథం... నామాట విను" అంది.

కాని అతను, ఎరువు తెచ్చుకున్న నవ్వుతో "మళ్ళీ ఇంకెప్పుడైనా వస్తాలే అత్తయ్యా..." అంటూ సాగిపోయాడు.

8

విశాలమైన మెత్తని హృదయంలా ఉన్న ఆ నదీమ తల్లిని చూడగానే, జగన్నాథం గుండె ఉత్సాహంతో ఉప్పొంగి

పోయింది. ఎక్కడెక్కడో ఒక్కుకొనిపోయిన ప్రాణాలన్నీ ఎగిరివచ్చి, అతని లోనికి చేరినట్లయింది. కాని ఉష మాట మాత్రం అతని గుండెల్లో ఒకమూల ముల్లులా గుచ్చుకొంటూనే ఉంది.

ఇంటిదగ్గర, ఈసారి జగన్నాథం అనుకొన్నట్లుగానే వాళ్లమ్మ ఒక్కర్తే కాకుండా కుటుంబరావుగారు కూడ ఆమెతో కలిసి అతన్ని సాధించాడు. తండ్రికికూడ ఈ పిచ్చి ఎలా అంకురించిందో పాపం జగన్నాథం ఊహించలేకపోయాడు. ఒక్కసారి పెదవి విరచి "పిచ్చివాళ్ళు!" అనుకున్నాడు.

ఇక్కడకు వచ్చిన దగ్గరనుంచీ జగన్నాథం మనసు, ఉష ఉన్నచోటికి అనుక్షణమూ ఎగిరిపోతూనే ఉంది.

జగన్నాథం తనను అపార్థం చేసుకోవద్దని ఎంతో బాధతో ఆమెకు నచ్చజెప్పబోతాడు. కాని ఆమె "నేనంటే నీకసలు ఏమాత్రంఇష్టంలేదు మామయ్యా. అందుకనే వచ్చేశావ్... అంతే కదూ..." అంటుంది. "నువ్వు పిచ్చిదానవు ఉషా" అంటూ జగన్నాథం పాపం...తన పిచ్చిలోకపు నవ్వొకటి నవ్వుతాడు.

ఆమె స్కూలుఫైనలు ప్యాసయినట్లు వాళ్ళమామయ్య వ్రాసిన ఉత్తరం ఓ రోజున వచ్చింది. ఉష ఈ సంగతి తనకు వ్రాయనందుకు జగన్నాథాని కెందుకనో కొద్దిగా కోపం

వచ్చింది. కాని ఉష కెప్పుడూ లేని అలవాటు ఇప్పుడు కొత్తగా ఎక్కడనుంచి వస్తుంది అనుకొన్నాడు. పోనీ తనే ఒక ఉత్తరం వ్రాస్తే... అతని కలా వ్రాయాలనిపించింది. ముక్తసరిగా మూడు మాటలు వ్రాసి ఆమెకు పోష్టు చెయ్య బోయాడు. కాని తపాలాపెట్టె మొగం చూడకముందే అది చిరిగిపోయింది. రోజులు మెల్లగా గడుస్తున్నాయి. వేసవి జోరుగా తన మగతనం చూపిస్తూంది.

ఒక రాత్రి వెన్నెల్లో ఆరుబైట మంచంమీద పడుకొన్న జగన్నాథం, చుక్కలవైపూ చంద్రుడివైపూ అలా చూస్తూ ఆలోచిస్తున్నాడు.

తెల్లని మల్లెపూ వెన్నెల్ని తమ శిరస్సున ధరించి, అంత కన్నా తెల్లని మబ్బు కన్నెలు, నభోవీధిని నాట్యమాడుతూ, మెలమెల్లగా తరలిపోతున్నాయి. చిన్నారి చుక్కలు, తమ చిరునవ్వులే కన్నులుగా చిట్టిమబ్బుల నృత్య భంగిమల్ని ముచ్చటగా వీక్షిస్తున్నాయి.

ఆ మబ్బులకు పైపైన, చందమామకు ముందు,చుక్కలకు చేరువగా, ఉష—నల్లని ముసుగు కప్పుకొని, కడుపు తరుక్కు పోయేట్లు దుఃఖిస్తూ, "ఆనందం పొంగిపొరలిపోతూన్న ఈ విశాలవియత్ప్రధాన దుఃఖిత వదనను నేనేమాయ్యా!" అంది. జగన్నాథం గుండెలో ఎవరో శూలం గ్రుచ్చినట్లయింది. అతని కింక ఆ ప్రదేశంలో, నిద్రపో బుద్ధిపుట్టలేదు. అంతే... మంచంమీద మరి అతను కనిపించలేదు.

అరుగుమీద నిద్రపోతూన్న జగన్నాథం తల్లి, విసన కర్రను అందుకోబోయి అది చేతికి దొరకకపోగా, దానికోసం ఆమె పైకి లేచింది. లేవగానే వెన్నెల్లో ఖాళీగా పడి ఉన్న ఆ మడత మంచంవైపు చూసింది. ఇంకేముంది... ఆమె గుండె ఆగిపోయేంతగా, కళ్లు మంచంమీద అలాగే వదిలేసి, "జగన్నాథం" అంటూ గట్టిగా కేక వేసింది. ఆ కేకతో కుటుంబరావుగారు "ఏమిటేమిటి" అంటూ కంగారుగా లేచారు. పరిస్థితి ఆ మడతమంచం ఆయనకూ నివేదించింది.

"అరే! ఎక్కడికిపోయాడు వీడు. సినిమాకు వెళ్లాడేమో" అంటూ తిరిగి పడుకోబోయాడు. కాని, ఆమె జగన్నాథాన్ని పది గంటలకు ఆ మంచంమీద చూసినట్లు చెప్పింది. జగన్నాథం ఎక్కడికి వెళ్లిపోయాడో ఇద్దరికీ అంతుపట్టలేదు. మంచంమీద వెన్నెల్లో చికాగ్గా పడి ఉన్న ఆ దుప్పటి, "నాకూ చెప్పలేదు, మరి ఎక్కడికి వెళ్లిపోయాడో!" అంటూ బద్ధకంగా ఓసారి అటూ ఇటూ కదిలింది.

పక్కింటి మాష్టరుగారు "ఏమి జరిగిందండీ, ఏమిటీ... ఎవ్వరికైనా తేలుకుట్టిందా" అంటూ కంగారుగా అడిగాడు. కుటుంబరావుగారు భార్యను కాస్త గట్టిగానే మందలించి, "అబ్బే, ఏమీ లేదండీ మావాడు మంచంమీద లేకపోతే... ఈ పిచ్చిదేమిటో కాస్త భయపడింది" అనేసి ఆయన అక్కడకు వచ్చిన మాష్టరుగారిని ఆ మంచంమీద కూర్చోమన్నాడు.

అసలే సగం సగంగా నిద్రపడుతూందేమో, కాస్త మాట్లాడి అలసిపోతే పూర్తిగా నిద్రపట్టేఛాన్సు లభిస్తుందేమో అన్న భ్రాంతితో "సినిమాకు వెళ్ళాడేమోనండి" అంటూ కుటుంబరావుగారితో ఆ మాష్టారు మాటల కుపక్రమించాడు.

కుటుంబరావుగారు, "అబ్బె లేదండీ. పదింటికి వాడిక్కడే ఉన్నాడండీ. ఏమిటో వీణ్ణి పట్టుకోవడం మా తరం కాకుండా ఉంది వెధవ, అక్కడికే వెళ్లి ఉంటాడు. ఈ అలవాటు నుంచి ఎలా తప్పించాలో నాకేమీ తోచడం లేదు." అన్నాడాయన.

ఆ మాష్టరుగారు, "అరే, ఈ అర్థరాత్రి అక్కడికే వెళ్లాడంటారా. ఎంత గుండెనిబ్బరం! ఏమిటో, వాడికి ఈ, ఈతల మమకారం! అర్థరాత్రి ఇదేం బుద్ధి! కాని మీ వాడు చాలా మంచివాడండీ. చందమామ లాంటి వాడు. చంద్రుడికైతే మచ్చ ఉందికాని అతని లోంచి వెలువడే ఆ వెన్నెల కేం మచ్చ ఉండదండీ. ఏమిటో చదువులో వెనకబడి ఉన్నాడా అంటే, మొదటి మార్కులన్నీ వాడివేగా! వాడిలో ఏదో, మహత్తరమైన శక్తి పనిచేస్తున్నదండీ" అంటూ ఆయన ఆగిపోయాడు.

కుటుంబరావుగారు ఆయనవైపు అలాగే చూస్తూ, "ఏమిటో మీరు చాలాదూరం చెప్పేశారు. మాకు వాడే కదండి దిక్కు. రోజులు చూస్తే ఏమీ బాగులేవు. ఏరోజున

ఏమౌతుందో చెప్పలేం. మేం వాణ్ణి కాస్త జాగ్రత్తగా కాపాడుకోలేకపోతే ఇంక మాకు ఆధారమేముందండీ'' అంటూ దుఃఖాన్ని అతికష్టంమీద ఆపుకొన్నాడు.

ఆ మాష్టరుగారు, "అవును మరి. మీరు చెప్పిందీ నిజమే! మనలాంటి పేదవాళ్ళకు ఈ పిల్లలేగా మరి ఇన్సూరెన్సు పోలసీలు? కాని మీ వాణ్ణిగురించి భయపడ నక్కర్లేదండి. కాంతమ్మగారూ మీరు హాయిగా నిద్రపోండి. తెల్లవారే ప్పటికి మీవాడు మీ ఇంటిదగ్గర ఉంటాడు. ఏమిటో మీ వాణ్ణి చూస్తూ ఉంటే ఈలోకంలో తప్పబుట్టినవాడిలా కన్పి స్తాడు. మీరేం దిగులు పడకండి. మీ కంతగా వాడు కష్టం కలిగిస్తున్నాడంటే పోనీ వాణ్ణి మాకిచ్చేయండి. మేం పెంచు కుంటాం'' అన్నాడు నవ్వుతూ.

ఈ మాటతో కుటుంబరావుగారు చిన్న నవ్వు నవ్వి, "ఈ మాట మీరు ఇంతకుపూర్వం అనిఉంటే మాకందు కేమీ అభ్యంతరం లేకపోయేది. కాని ఇంకెన్నాళ్ళులెండి... మీకూ..."

ఆ మాష్టరుగారుకూడా అలాగేనవ్వి "అయితే ఈ సంగతి మీదాకా వచ్చిందండీ... ఏమిటో ముసలికాలంలో పిల్లలు! వాళ్లు పెద్దవాళ్ళయ్యేప్పటికి మనముంటామో ఊడుతామో'' అంటూ ఆయన ఎంతో బాధపడ్డాడు. మెల్లగా కుటుంబరావు గారు, 'ఏమిటో పిల్లలు! ఉంటే ఒకబాధ. ఉండకపోతే

ఒక బాధ. అంతా మూనాళ్ళ ముచ్చట!' అన్నారు దిగాలుగా.

ఆ మాష్టరుగారు "అంతేనండి, అంతే. మూణ్నాళ్ళ ముచ్చటే!" అని నిట్టూరుస్తూ అక్కడే జగన్నాథం ఖాళీ చేసిన మంచంమీద పడుకొన్నాడు. జగన్నాథం ఆ వెన్నెల్లో ఈదుకుంటూ తిప్పదగ్గరకు వెళ్ళిపోయాడు. వెన్నెల పాన్పులా ఉన్న ఆ తిప్ప సమస్తాన్నీ మరపింపజేస్తూంది. ఒక జలకణం గుండెలోతుల్లోంచి చంద్రకిరణం ఒకటి 'ఫక్కున నవ్వింది. జగన్నాథానికి, ఉష తనప్రక్కనఉంటే ఎంతో బాగుండునని పించింది. ఆమెతో కలిసి అతనికి మద్రాసులో చదవాలని పించింది. బి. యస్. సి. అయిపోగానే తప్పక తిరిగి ఇంజనీ రింగు కోర్సు చదవాలని, ఇంజనీరుగా ఎంతో అభివృద్ధిలోనికి రావాలని అతను కోరుకొన్నాడు. అప్పుడే అతని కళ్ళ ముందు అఖండగోదావరి రూపముదాల్చి నిలిచినట్లయింది. ఆమె తన ఎదగోసి కోరికగా అలల పెదవివిప్పి అతని మదికేమేమో చెప్పింది. ఆ తల్లి బాధ జగన్నాథానికవగాహన అయింది. అతను ఏమేమో ఆలోచించాడు. ఏదేదో చెయ్యాలను కొన్నాడు. అతనా ఊహాలలోబడి ఎంతదూరమో వెళ్ళి పోయాడు.

ఆ ఊహల్లో కార్తీకమాసపు తెల్లవారుఝాము వెన్నె లలో ఆ చలిలో ఎందరో స్త్రీలు భక్తితో వెలిగించివదిలిన అరటిదొప్పలలో దీపాలు హంసల్లా మందగమనంతో గోదా

వరినిండా వెలుగుల్ని వెదజల్లుతూ ప్రవాహం వెంబడి వెళ్ళి పోతున్నాయి. ఆకసంలోని చుక్కలన్నీ భువికిదిగి ఆదొప్పల్లో-దీపాలుగా మారిపోయాయి. ఆ దీపాలను జగన్నాథం ఒక్కటొక్కటిగా తీసుకొని నీటి అట్టడుగునుంచి, ఇంకా ఇంకా లోతుకు త్రవ్విన పునాదుల్లోంచి పేర్చుకొని నది ఎంత వెడల్పున్నదో అంత వెడల్పున ఆ పైన హిమాలయాల ఎత్తున దేదీప్యమైన దీపాల ఆనకట్టను నిర్మించాడు. ఓహో ఏమిదీపాలవి! నీట తడిసి ఆరిపోవు! గాలితగిలి అంతమై పోవు! అబ్బబ్బ! ఎంత కాంతి! ఎంత కాంతి! మానవాళికి సుఖశాంతుల నిచ్చే ఆ కాంతి నిజముగా నిత్యసంక్రాంతి!

జగన్నాథం ఆ వెలుతురు బాటమీద, ఉప్పొంగిపోతూన్న ఉత్సాహంతో పరుగులు పెట్టాడు. అతని వెనుకనుంచి ఉష 'మామయ్యా' అంటూ పిలిచింది. అంతే... జగన్నాథం వెనక్కి తిరిగీతిరగకముందే ఆ కల కరిగిపోయింది.

ఒక వారంరోజులు తిరగకముందే ఉషదగ్గర నుంచి జగన్నాథానికి ఓ జాబు వచ్చింది. "అర్ధరాత్రి స్నానాలు నాయందు దయఉంచి, ఇక మానివేయవా మామయ్యా" అన్న ముక్క ఒక్కటే అందులోని సారాంశం.

జగన్నాథం, తండ్రిచేసిన పనికి చాల బాధపడ్డాడు. ఈ విషయమై ఆమెకు ఉత్తరం వ్రాయడాని కాతనికి మనస్కరించలేదు. అసలు వీళ్ళందరికీ ఇంతభయమెందుకో అతనికి బోధపడలేదు. 'వట్టి పిరికివాళ్ళు! భయపెట్టడానికి, భయపడ్డానికి తప్ప ఎందుకూ పనికిరారు' అనుకొన్నాడు.

9

1953 ఆగస్టు 12 న అమలాపురం నుంచి, కుటుంబ రావుగారికి ఓ జాబు వచ్చింది. ఆ ఉత్తరాన్ని ఆయనో విధంగా చివరవరకూ చదవలేకపోయాడు.

"ఈ ఉత్తరం చూసినవెంటనే టెలిగ్రాముగా భావించి, మన జగన్నాథాన్ని ఇక్కడకు పంపవలసిందిగా కోరుతున్నాను. ఉష ఒంట్లో ఒక వారం రోజులనుంచీ ఏమీ బాగుండడంలేదు. జగన్నాథం ఇక్కడనుంచి వెళ్ళినతరువాత అది నవ్వుతూ తిరగడం నేను చూడలేదు. కాలేజీలో చేరిన తరువాత ఇలా మందకొడిగా ఉండదనుకొన్నాను. కాని ఆ తరువాత కూడ అది అలాగే ఉంది. వాళ్ళమ్మతో ఓ రోజున, "చూశావా అమ్మా... మావయ్య ఉత్తరం వ్రాస్తే జవాబుకూడా వ్రాశాడు కాదు" అందట. అప్పటి నుంచీ దాని దిగులు మరింత హెచ్చయిందని వాళ్ళమ్మ అంటూంది. ఈ వారం రోజులనుంచీ అది మూసినకన్ను తెరవడమేలేదు. ఒళ్లు చింతనిప్పుల్లా పేలిపోతూంది. రాత్రి మావయ్యా, మావయ్యా నా మాట వినవూ... ఇక్కడ ఉండు మావయ్యా' అని కలవరించింది. డాక్టరుగారు వెంటనే జగన్నాథాన్ని రప్పించమన్నారు. మాకేమిటో ఇదంతా చూస్తూ ఉంటే చాల భయంగా ఉంది. వెంటనే జగన్నాథాన్ని ఇక్కడకు పంపిస్తారుకదూ...'

ఉత్తరం పూర్తయ్యేప్పటికి కుటుంబరావుగారి కాళ్ళల్లో వణకు పుట్టింది. అప్పటికే గోదావరిలో లాంచీలు తిరగడం మానేశాయి. గోదావరి మహాభయంకరంగా ఉంది. ఆ మరునాటికి, నీరు కొంచెమైనా తగ్గుతుందేమోనని ఆ రోజున ఆ విషయం. ఆయన కొడుకుతో చెప్పడం మానివేశాడు. కాని ఆ మరునాడు నీరింకా ఉధృతంగానే ఉంది. "ఈ ఒక్క రోజుకూ ఆగి, రేపెల్లాగో ఓలాగ జగన్నాథాన్ని అక్కడికి పంపించాలి" అనుకున్నాడు. "అయినా జ్వరమేగా... ఈ పాటికి తగ్గిపోకుండా ఉంటే, టెలిగ్రామే ఇచ్చి ఉండేవారు; అంతే. తప్పకుండా తగ్గిపోయి ఉంటుంది అనుకొన్నాడు. కాని ఆ మరునాడు 14వ తారీఖున టెలిగ్రామే వచ్చింది. దాన్ని జగన్నాథం చదివి తండ్రికి వినిపించాడు. పాపం కుటుంబరావు గారి మొహం పూర్తిగా కళావిహీనమైపోయింది. ఆయన ఆ ఉత్తరం సంగతి, కొడుకుకు చెప్పకుండా, "రేపు వెళ్దువు గాని లేరా... ఇవ్వాళ గోదావరి ఏమీ బాగు లేదు. అయినా నువ్విప్పుడు వెళ్దామనుకున్నా..." అని ఆయన ఇంకా ఆ వాక్యం పూర్తి చెయ్యకముందే... జగన్నాథం "నేనిందాక ఆ ఉత్తరం చదివాను నాన్నా..." అని, తల ఎత్తకుండా మూర్తీభవించిన శోకమూర్తిలా, మెల్లగా కదిలిపోయాడు. కుటుంబరావుగారి మొగం పూర్తిగా పాలిపోయింది.

ఆ రాత్రి జగన్నాథం ఎక్కడ ఈదుకుంటూ వెళ్ళిపో తాడో అని కుటుంబరావుగారు కాంతమ్మగారూ నిద్రపో

కుండా కూర్చున్నారు. జగన్నాథం, తల్లి మొగంకాని, తండ్రి మొగంకాని చూడకుండా, మంచంమీద బోర్లపడుకున్నాడు. కొడుకుతో భోజనం చెయ్యమని చెప్పడానికే తల్లి భయపడి పోయింది. కుటుంబరావుగారు ఈగండంనుంచి బయిటపడ వేయమని వేయిదేవుళ్ళకు మొక్కుకున్నారు.

బయటగాలి ఉండి ఉండి విపరీతంగా విజృంభించి, ఇళ్ళ చూరులతో ఘోరంగా కుస్తీపడుతూంది. పెనుచీకటి వీధుల నిండా అలముకొని, వెలుతుర్ని సమూలంగా నాశనం చేసే శానన్న విజయగర్వంతో తననుతనే చూసుకోలేని స్థితికి వచ్చింది.

నిండుగోదావరి భయంకరంగా నినదిస్తూ గట్టులకు సరి సమానంగా వచ్చి కోటానుకోట్ల ఏనుగుల గుంపు ఒక్కుమ్మ డిగా కదలిపోతూన్నట్లు సాగిపోతూంది. అఖండమైన ప్రవా హపుశక్తి "హోరున" సాగరోన్ముఖమై వెడలిపోతూంది.

ఇంతలో ఒక కొండంతమనిషి, ఆ ఉప్పెన కడ్డుపడి, నేల బారున వదలిన తారాజువ్వలా ఆ ప్రవాహపు మధ్యభాగానికి చొచ్చుకొనిపోయాడు. పంచప్రాణాలూ ఒక్కచోటకు చేర్చి, "నాయనా... వెళ్ళకు... వెళ్ళకు" అంటూ ఒడ్డున ఎవ్వరో ఘోరంగా విలపించారు.

"అమ్మనాయనో... నా కొడుకేడీ..." అంటూ ఆ తల్లి, ఒక్కసారి గుండెలుబాదుకుంది. "ఏమండీ... జగన్నాథం ఏడీ... ఏమిటా పలవరింతలు... త్వరగా లేవండీ... పరు

గత్తండీ". అంటూ నిద్రలో మునిగి కలలుగంటూన్న కుటుంబ రావుగార్ని ఆవిడ ఏడుపులతో లేపింది.

"ఆఁ... ఏమయ్యాడు? ఏడీవాడు... నాకు చాలా చెడ్డ కలొచ్చింది..." అంటూ ఆయన వీధిలోకి పరుగెత్తాడు.

కాంతమ్మగారు గుండెలు బాదుకుంటూ పెద్దగా ఏడ్వడం మొదలుపెట్టింది. కుటుంబరావుగారు మతిపోయినవాడిలా వీధినిబడి ఆ అర్ధరాత్రి గోదావరి దిక్కుగా పరుగెత్తాడు.

కాంతమ్మగార్ని ఓదార్చడానికి ఇరుగుపొరుగు స్త్రీలు కొంతమంది ఆమె చుట్టూ మూగారు. కొంతమంది ఆ వీధి లోని పెద్దమనుషులు కుటుంబరావుగార్ని అనుసరించారు.

కుటుంబరావుగారి గుండెల్లోంచి,ఉవ్వెత్తుగా పాతాళాన్ని చీల్చుకొని పైకుబికే జలంవలె దుఃఖం పొంగుకొచ్చింది. ఆ పొంగు నణచుకోడానికి ఆయన తనకున్న శక్తినంతా ఉపయోగించాడు. అతి కష్టంమీద తన కంటిపాపల వెనుక దానికి ఆత్మాభిమానం మూత బిగించాడు!

ఆయనను అనుసరించిన వారిలో ఒక్కరికీ మాట పెగిలి రాలేదు. కాని వారు 'ఇదేం పని' 'ఇదేం పని' అని ఎవరికి వారు అనుకున్నారు.

"మంచివాడేనండి...అసలు ఎందుకిలా చేశాడంటారు..." అని ఒకరు "ఇంట్లో పోట్లాట ఏమైనా వచ్చిందా" అని మరొకరు "అబ్బే! ఆ అబ్బాయికి గోదావరంటే తగని

ఇష్టం'' అని వేరొకరు "పెంచి పెద్దచేసిందే కాకుండా ఇలా గుండెల్లో నిప్పులుపోసి ఎందు కేడిపిస్తూఉంటారో ఏమిటో ఈపిల్లలు..." అని మరొకాయన ఏమిటేమిటో అనుకున్నారు.

ఇంతలో మాష్టారు అందుకొని, "జగన్నాథానికి ఏమీ ఫరవాలేదండి. వాడు తనకు చేతగాని పని ఏమీ చెయ్యడు. కుటుంబరావుగారూ... మీరేమీ బెంగపెట్టుకోకండీ..." అన్నాడు.

కుటుంబరావుగారు ఏమీ మాట్లాడలేదు. అప్పుడాయన మనస్సు పూర్తిగా భగవంతునిమీదకు మళ్ళిపోయింది. "ఓయి ప్రభూ... నా కొడుకును రక్షించు... వాడిని రక్షించు ప్రభూ..." అని దీనంగా ఆకసంవైపు చూశాడు.

ఇంతలో "ఎక్కడికి నాన్నా... మీరంతా ఎక్కడికి వెళ్తున్నారు?" అన్న జగన్నాథం కంఠం ఒక్కసారిగా వారికి వినిపించింది. ఆ వీధికి, రెండు వీధుల అవతల పెద్ద తూముమీద కూర్చొని ఏమిటో ఆలోచించుకుంటూన్న జగన్నాథం వాళ్ళను చూసి విస్తుపోయాడు.

కుటుంబరావుగారు తన ఆనందాన్ని ఆ సమయంలో పాపం ఏవిధంగాను, వ్యక్తపరచడానికి వీల్లేని పరిస్థితి వచ్చింది. ఇంత మందిని ఈ నడిరేయి' బాధపెట్టిన కొడుకును తిట్టాలో—తన ప్రాణంలోని ప్రాణం క్షేమంగా లభించినందులకు సంతోషించాలో— ఆయనకు తోచలేదు.

మాష్టరుగారు "బలేవాడివే... నువ్విక్కడ ఉన్నావా జగన్నాథం... రా... రా... ఇంటికి పోదాం" అంటూ జగన్నాథాన్ని ఇంటికి నడిపించాడు.

అంతమందిలో—పాపం జగన్నాథం తల ఏదో భరించ లేని అవమానంతో భూమిలోకి దించుకపోయింది. ఇంటికి వెళ్లేప్పటికి ఆ తల్లి రోదనలు, అక్కడ గుమిగూడిన స్త్రీల ఓదార్పు మాటలు విన్న జగన్నాథం నిలువునా చచ్చిపో యాడు. అతనిమీదనుంచి, లక్షలకొద్దీ జనం— కాళ్ళతో త్రొక్కుకుంటూ వెళ్ళిపోయినట్లయింది.

మరునాడు 15-8-53 న నది మరీ ఉధృతంగా ఉంది. ఆవేళ తెల్లవారుఝామున ధవళేశ్వరంవద్ద గండి పడింది.

ఆవేళ గట్టుమీద జనం కిటకిట లాడిపోతున్నారు. జన్మలో తిరిగి ఇంతనీరు చూడగలమో లేమో అని వారు తమకళ్ళతో ఆ దృశ్యాన్ని అనేకరకాల కోణాల్లో ఫోటోలు తీసుకొని జ్ఞాప కాల ఆల్బంలో భద్రం చేసికొంటున్నారు. వారి కిలకిలలు, పకపకలు మిన్నుముట్టుతున్నాయి.

బంగారునగల షోరూములా ఉన్న ఒక రోడ్డు రోలరుతల్లి, తన బట్టతలమీద మిగిలిన నాల్గు పరకల జుత్తుముడిలోని పసిడి నాగును ఓసారి తడివి చూసుకుంది. 'అమ్మయ్యో' అని ఒక పొలికేక పెట్టింది. ఎవరో "పాము...పాము" అన్నారు. ఇంతలో ఇంకొక రెవ్వరో. "పాపం పాపం... అన్నారు.

"ఛీ... వెధవ... అక్కచెల్లెళ్లు లేరూ..." అంది ఓ పిల్ల. నదిలో కొట్టుకొనిపోతూన్న మహావృక్షపు వ్రేళ్ళలా ఉన్న ఓ చింపిరితల ముసలిది "తల్లీ... మా పాపాలు కడిగి వేయమ్మా" అంది. నది. "అంతపనీ జరిగేట్లుగానే ఉంది" అంది. ఆ భాష ఎవ్వరికీ అర్థంకాలేదు. అసలా ఘోష వినే దెవ్వరు? వినడానికి ఓపికేదీ...

చిల్లికాని కలవాటుపడ్డ పసిపిల్లకు రూపాయిస్తే విసిరేసి నట్లు, గలగలా పారుతూన్న ఆ బంగారు జలకణాల నదీమ తల్లిని ఈ మానవులు సముద్రంలోకి తరిమేస్తున్నారు. అలా చేసి ఎంత గట్టిగా నవ్వుకుంటున్నారు!

నది, అంతకంతకూ పొంగిపోతోంది. ఆయమకెక్కడా ఊపిరి సలపడంలేదు. ఆమె, తనను తను ఇక ఏమాత్రం సంబాళించుకొనే స్థితిలో లేదు. "పొండి... పొండి... నాకు దూరంగా తొలగిపొండి... మీ ప్రాణాలు వేగంగా కాపాడు కోండి..." అని ఆమె ఎంతో ఎర్రగా హెచ్చరించింది. 'నామాటవినండి... ఊ... పారిపోండి' అని నురుగులు గ్రక్కుతూ ఆయాసపడింది కాని ఎవరు విన్నారు? ఆ తల్లి చెప్పినమాట ఎవరు చెవిని బెట్టారు?

గోదావరి తల్లి పుట్టి ఎరుగదీ బాధ! ఆమె కొక్కటే తపన! ఎట్లా ఈ పసిపాపలకు తన పరిస్థితి చెప్పాలీ... అనే! ఆమె గట్టిగా ఒకసారి "భోరున" ఎలుగెత్తింది "ఇకపొండర్రా పొండి... ఈ ఇరుకు గుయ్యాలకు నేనుబడిగి ఉండలేను

ఊఁ... త్వరగా పొండి... మీ కొంపలు కూలిపోతాయి. మీ పొలాలు ఇసుకతో పూడుకపోతాయి... మీ ఇళ్లు నేల మట్టమై పోతాయి... మీఆస్తులు మరికనిపించవు... త్వరగా పారిపొండి... అబ్బబ్బ! నేనాపుకోలేను... నేనాపలేను ఈ గుండె బరువు! ఎక్కడిదీ నీరు... పసివాని తలపైన కళ్లు మూసుకపోయి 'పోసేస్తున్నట్లు. ఏమిటి నా నెత్తిమీద ఈ కుంభవృష్టి! నాచిట్టి తల్లి శబరి పర్వతాలెత్తున నీటిని మోసు కొస్తూంది! అయ్యో నాకిన్నెర తలకు మించిన బరువుతో తల క్రిందులై పోతూంది! ఈ గిరులు కరిగి పోతున్నాయి!

ఈ రహదారులు మూసుక పోతున్నాయి... అబ్బబ్బ! ఎన్ని సెలయేళ్లు! ఎన్ని సెలయేళ్ళు! నేను ఉక్కిరి బిక్కిరి అయిపోతున్నాను... నా పైనుంచి, ప్రక్కలనుంచి అంతా నీరే! నేనాగలేను నన్ను నేనాపుకోలేను... నేను పరుగెత్తే ఎర్రసముద్రాన్ని... నాకడ్డు నిలవకండి... ఊఁ... పారి పోండి ... అబ్బబ్బ! ఎక్కడినుంచి వచ్చారమ్మా ఓ మబ్బులు! కావాలంటే కనిపించరు... అక్కర్లేదంటే అంతటా మీరే! ఈ నా శిరోభాగానికి ఎక్కడనుంచమ్మా వచ్చి పడుతున్నారు? ఏ రైలుబండిమీద బయలుదేరారు? మీరాగవలసిన చోటెక్కడ...? అయ్యో! ఈ మేఘాల మెయిలుబండి నా నెత్తిమీదే పట్టాలు తప్పిపోయిందా... అయ్యో!

గోదావరిగట్టున నడుస్తూన్న జగన్నాథం భుజంమీద చల్లగా ఓ చేయిపడింది. '"ఇంక ఇంటికి పోదాంరా... జగన్నాథం..." అంటూ అతిదీనంగా ఓ కంఠం వినిపించింది. జగన్నాథం వెనుదిరిగి చూసేసరికి ఇంకెవ్వరు...

"నువ్వా... నాన్నా..." అన్నాడు జగన్నాథం. కుటుంబరావుగారి కనులవెంట నీళ్ళు జలజల రాలాయి.

ఆ రాత్రి ఎవ్వరికీ నిద్రలేదు. వీధుల్లో హెచ్చరికలు వినిపిస్తునే ఉన్నాయి. 'వాటిని ఈసడించేవాళ్ళు ఈసడిస్తూనే ఉన్నారు. కొంతమంది ఇళ్ళు ఖాళీచేస్తూనే ఉన్నారు.

ఆకసంలో చుక్కలు ఏ అడ్డూలేకుండా వెలుగుతున్నాయి. ఆరురోజుల చంద్రుడు రాబోయే ఉపద్రవం తెలిసినవాడు అమిత దుఃఖంతో ఆకసపు అంచుకు దిగజారిపోతున్నాడు.

ఆ రోజున మాష్టరుగారికి పూర్తిగా మతిపోయిందనే చెప్పాలి. ఒకప్రక్క ఇళ్ళు ఖాళీచేసి పారిపొండని హెచ్చరికలు వింటున్నాడు. మరొకప్రక్క, ఎప్పుడూలేదు, నీరు ఇక్కడ కెందుకువస్తుందని తన గుండెకు ధైర్యం చెప్పుకుంటున్నాడు. కాని వీటి అన్నిటికన్నా బాధగా పరిణమించినది ఆయన భార్య. ఆవేళ పురిటినొప్పులు పడుతూంది. అది తలచుకుంటూ ఉంటేనే ఆయునకు మూర్ఛపర్యంతమూ అవుతూంది.

వారి ఇంటిదగ్గర చేరిన ఇరుగుపొరుగు అమ్మలక్కలు,

మంత్రసానిని తీసుకరావడంకన్నా, హాస్పిటల్‌కు తీసుకుపో వడమే మంచిదని ఆయనకు సలహా ఇచ్చారు.

అరుగుమీద కూర్చొని, ఆకసంలోని ప్రతిచుక్కలోనూ ఉషను వీక్షిస్తూ, "క్షమించు ఉషా... ఈ ఒక్కరోజు ఆల స్యానికి క్షమించు... వచ్చిన నింద ఎలాగూ వచ్చింది... ఇంక ఈ రాత్రి ఇక్కడ ఏవిధంగానూ ఉండను ఉషా"... అనుకొంటూ తనలోకంలో నిమగ్నుడై పోయిన జగ న్నాథాన్ని— ఆ మాష్టరుగారు పిలిచి, "జగన్నాథం... వేగంపోయి ఓ రిక్షా తెచ్చిపెట్టు బాబూ" అన్నాడు. జగ న్నాథం మొదట ఆ మాష్టరుగారి కళ్ళల్లోకి వెర్రిగాచూసి, ఆ తరువాత "అలాగేనండీ..." అంటూ ఏదో తప్పుచేసిన వాడిలా వీధిలోకి పరుగెట్టాడు. ఇంతలో ఓ ఆవిడ "ఏం మాష్టారువయ్యా... రిక్షా తెమ్మన్నావట! బతేవాడివి... పోయి ఒంటెద్దు బండిని లాక్కురా..." అంది. పాపం మాష్టరు ఆ బండికోసం, ఇంటి వెనుకభాగంవైపు గబగబా బయలుదేరాడు.

అంతే... తుమ్మలాం... ఆర్యాపురం... సీతమ్మపేట, ఒక్కసారి పేపరుమిల్లువద్ద పడ్డ గండితో గొల్లుమంది! ప్రతి వాని గుండె ఝల్లుమంది! ఎక్కడికి పోవాలి? ఎలా పోవాలి? ఈ ఇల్లూ వాకిలీ వదిలి ఎలా పారిపోవాలి! అసలు పారి పోడానికి మార్గం ఏది? గాలిలో పరుగెత్తుతూన్నవాడు ఇంత

లోనే నీళ్ళల్లో ఉంటున్నాడు. హెచ్చరికలు చేస్తూన్నవారి దయవల్ల దూరంగా ఉన్నవారు ప్రమాదాన్ని తప్పించికో గల్గుతున్నారు. మిగిలినవారు ఎవరికివారే యమునాతీరే అయి పోతున్నారు. ఎవరి ప్రాణాల్ని వారు కాపాడుకోడానికి ఇల్లేమిటి, విద్యుత్ స్తంభమేమిటి ఏదిబడితే అదే ఎక్కిపోతున్నారు. అందరిదీ ఒకేబాధ! ఈ ప్రాణాల్ని ఎలా కాపాడుకోవాలి? ఎలా... అనే బాధ. ఈ అసువుల్ని రక్షించడానికి ఈ శరీరం దౌడుతీస్తూందో... లేక ఆ ప్రాణాలు, తమను తామే కాపాడు కోటానికి ఈ శరీరాలను గుర్రాల్లా పరుగులెత్తిస్తున్నాయో! ఏమో... మనిషికి ఉన్న ధనమల్లా ఒక ప్రాణమే! ఆధనాన్ని చనిపోయేవరకు పదిలంచేసుకోడానికి అబ్బ! అతను ఎంత తాపత్రయం పడతాడు!

రిక్షాకోసం వెళ్ళిన జగన్నాథంకోసం అతని తల్లి తల్లడిల్లి పోయింది. కుటుంబరావుగారితో ఆమె. "ఎలాగండీ... వాడింకా రాలేదు..." అంది. ఆయన వెంటనే "వాడికోసం మనం చూడక్కర్లేదు. వాడు మనకు ఎదురౌతాడు. త్వరగా బయలుదేరు. ఊ...ఆలస్యం చేయకు" అని ఆయన ఆమెను తొందర చేశాడు. కాని ఆమె "మాష్టరుగారి భార్య నిండు చూలాలు... ఆమెదగ్గర ఎవ్వరూలేరే... ఎలా" అంది. దాని కాయన "ఆమెకేం ఫరవాలేదు. ఈ పాటికి ఆ మాష్టారు బండి తీసుకొస్తూనే ఉంటాడు. నీరు ఇంకా ఇక్కడకు రాలేదుగా... ఆమెను ఆయన క్షేమంగానే తీసుకరాగలడు.

ఊ... ఇంక నువ్వు త్వరగా బయలుదేరాలి..." అన్నాడు. పాపం కాంతమ్మగారు "ఎలాగండి... ఈ ఇల్లూ, ఈసామానూ..." అని ఒక్కసారి బావురుమంది. ఆయన "నీకేమైనా మతిపోయిందా ఏం? పోతేపోయాయి త్వరగా పద... ఊ" అంటూ ఆయన ఆమెను వీధిలోనికి నడిపిస్తూ బయలుదేరారు.

కొంతదూరం వెళ్ళిన తరువాత రిక్షామీద గబగబా వెళ్ళిపోతూన్న జగన్నాథం కుటుంబరావుగారికి కనిపించాడు. ఆయన కొద్దిగా తలఎత్తి చూడకపోతే దాటిపోయేవాడే... "ఒరే జగన్నాథం ఆగు... ఆగు..." అంటూ ఆయన అతన్ని ఆపుచేశారు.

జగన్నాథం రిక్షాదిగి "మాష్టరుగారు ఏరి నాన్నా... ఆవిణ్ణి ఎలా తీసుకొస్తున్నారు..." అన్నాడు. ఆత్రుతతో. కుటుంబరావుగారు "మాష్టరుగారు ఒంటెద్దు బండికోసం వెళ్లారు. ఆ బండిమీద ఆవిణ్ణి తీసుకొస్తాడు. మనం పోదాం పద..." అన్నాడు. "అదేమిటి నాన్నా... అటునుంచి ఇక బండి ఎలావస్తుంది? ఆవిణ్ణి వదిలేసి ఎలావచ్చారు నాన్నా!... పదండి నాన్నా... ఆవిణ్ణి నేనెలాగో ఓలాగ తీసుకొచ్చేస్తాను. ఇక ఈ రిక్షాకూడ ఈనీళ్ళల్లో నడవలేదు. ఇంక ఆలస్యం చెయ్యగూడదు" అంటూన్న జగన్నాథం మాటలు, కుటుంబ రావుగారి తలమీద పిడుగులా పడ్డాయి. ఆయన నిజం చెప్పడం ఎంత పొరపాటైంది అనుకొన్నాడు. ఇలాంటి సమ

యంలో మెత్తగా చెప్పడంవల్ల ఫలితం ఉండదనుకొన్నాడో ఏమో... "ఏమిటిరా... నవ్వేనేది...? నీకేమైనా తల తిరుగుతూందా? మాష్టారు ఆవిణ్ణి తప్పకుండా తీసుకొస్తాడు పద. ఇంకా నీరు అట్టే రాలేదు. ఆయన ఏదో ఒకటి చెయ్యకుండా, అవిణ్ణి అక్కడ గాలికి వదిలేస్తాడా ఏమిట? రా... పోదాం...? అన్నాడాయన.

జగన్నాథం "అబ్బే ఇంకాయన ఏమీ చేయలేదునాన్నా... బహుశా ఆయన అటే సినిమాహాలువైపు వెళ్ళిపోయి ఉంటాడు. పాపం! ఆవిడ ఊరికనే చచ్చిపోతుంది నాన్నా... ఆలస్యం చేస్తే ఇక ఏం లాభంలేదు నాన్నా..." అని అతను తండ్రి అనుజ్ఞకోసం ఎదురుచూడకుండానే ముందుకు పరుగెత్త బోయాడు. కుటుంబరావు "ఏమిటిరా... నీ ఆగడం" అంటూ జగన్నాథం చేయి గట్టిగా పట్టుకొన్నాడు.

ఎప్పుడైతే తండ్రి తనచేతిని పట్టుకొన్నాడో జగన్నాథానికి అప్పుడు పిచ్చి ఆవేశం వచ్చింది. అతని కళ్లల్లోకి వెర్రిగా చూస్తూ, తనను రక్షించమని, ఆ మాష్టరుగారి భార్య ప్రాణ భీతితో తల్లడిల్లిపోతూ, ఆర్తనాదాలతో మెలికలు తిరిగి పోతూన్నట్లు అతని కనిపించింది. అతను తల్లినీ, తండ్రినీ, ఉషనూ, అందరినీ మరచిపోయాడు. వారిలోని ఏ ఒక్కరి ప్రేమా, మమకారమూ, అతని ప్రయత్నాన్ని విరమింప జేయడానికి భయపడి పోయాయి. అతను తనను తనే మరిచి పోయాడు. ఆ మరపులో తండ్రి తనను గట్టిగా పట్టుకొన్నా

డన్న భావంకూడా అతనికి కలుగలేదు. జగన్నాథం ఏ అడ్డూ లేనట్టుగా ముందుకు సాగిపోయాడు. అబ్బ! ఎంతబలం! కుటుంబరావుగారిపట్టు ఇట్టే సడలిపోయింది. కాంతమ్మగారు గుండెలు బయిటికి ఊడివచ్చేలా ఒక్కగావు కేకపెట్టి, కొడుకు వెళ్ళిపోకుండా గట్టిగా పట్టుకుంది. తిరిగి కుటుంబరావుగారు అతను కదలకుండా పట్టుకొన్నాడు.

జగన్నాథంలో ఏ మహాశక్తి ఆవేశించిందో ఒక్కసారిగా అతను "నాన్నా... నాన్నా నన్ను చంపేయండి. నన్ను చంపేయండి" అని గట్టిగా విలపించాడు. "నన్నెందుకు నాన్నా... ఇలా చంపుతారు. నేనేం పాపం చేశానని నాకీ ఉరిశిక్ష విధిస్తున్నారు. నిన్నకు నిన్నం... అంతమంది లోనూ... నా గుండెల్ని చిదుక పొడిచేశారు. ఆ అమలా పురం పంపి అక్కడ, ఆయనగారితో నాతలను బ్రద్దలు చేయించారు. అక్కడనుండి ఇక్కడకు వచ్చినతరువాత మీరు తిరిగి అంతపనీ చేశారు. అబ్బ! ఎందుకొచ్చిన ప్రేమ నాన్నా ఇది. ఈ స్వార్థంతో మీరు ఉప ప్రాణాలు హరించ డానికి కూడ వెనుకాడలేదు. తిరిగి మళ్ళీ అదేపని చేస్తు న్నారు. నాన్నా... నాన్నా... నీకన్నీ తెలుసునాన్నా.. మమకారాన్ని కొంచెంసేపు ఆవలకునెట్టి, దాన్ని పూర్తిగా, మరచిపోయి, కొంచెం దూరదృష్టితో ఆలోచించు నాన్నా... అమ్మా నువ్వైనా చెప్పమ్మా... పాపం ఆవిడ అక్కడ గిలగిల కొట్టుకొంటూ చచ్చిపోవడం నీకిష్టమటమ్మా...?

ఆవిడ నిజంగా చచ్చిపోతే ఆ పాపం మనదేనమ్మా... ముఖ్యంగా నాదేనమ్మా!''

ఈ మాటలు ఆ తల్లిదండ్రుల మనసుమీద ఏమిగారడీ చేశాయోకాని, వారిచేతులు వారికి తెలియకుండానే అతనిని విడిచిపెట్టేశాయి. కాంతమ్మగారు, ఒక్కసారి వెన్నులో ఎవ్వరో కత్తితో పొడిచినట్లు కెవ్వున అరచి, "జగన్నాథం" అంటూ ముందుకు చేతులుచాచి రోదించింది. కాని ఇంకె క్కడి జగన్నాథం...

ఆ దృశ్యం నిజంగా హృదయవిదారకంగా ఉంది. పిల్లల ఆక్రందనలు పెద్దవారి రోదనలు భరించవలవికానివిగా ఉన్నాయి. వారి బాధల విజ్ఞాపనలు ఏ దేవునిదరికీ చేరడం లేదు.

నిజంగా ఈ ముంపు ఈ మానవులందరికీ తలవంపు! ఇది జరుగవలసిందికాదు. కాని జరిగింది!

ఆకసంలో చుక్కలలాగే వెలుగుతున్నాయి. పాపం వాటికి ఈ ఆక్రందనలు వినిపించడమేలేదు. వాటికీ మనకీ మధ్య రేడియో ఉంటే.. వాటికీ మనకీ మధ్య టెలివిజన్ ఉంటే.. అవి మన కెంతసహాయపడేవి! అయ్యోరాత! తెర మీద కాలిపోతూన్న కొంపల్ని ఏ ప్రేక్షకుడు ఆర్పగలడు? కాను ఎవరు ఆర్పగలరు? ఆ తెరలోని జీవులే దాన్ని ఆర్పు కోవాలి! అంతే! అవును అంతే... అంతవరకూ ఈ ఇళ్ళు,

ఇలా కూలిపోవలసిందే... ఈ మానవాళి శ్రమ ఇలా నీటగలిసి పోవలసిందే...

నిట్ట నిలువుగా ఉన్న పర్వతం ఎక్కుతూన్నప్పుడు కూడా ఇంత కష్టముండదేమో! నీటి కెదురీదుతూన్న జగన్నాథం ఎప్పుడో కొండ ఎక్కిన గుర్తు జ్ఞాపకం చేసికొన్నాడు. ఆపైనుంచి రాలిపోతూన్నట్లనిపించినప్పటి భావం అతని గుండెను ఆవరించింది. అప్పుడే ఉష పకపక నవ్వుతూ, "లాంచీలో పుట్టినవాళ్ళు నీటిలో పడితే.. అంతే అవుతుంది; ఆ చేప గతే పడుతుంది" అంది. ఆ చేప— లాంచీ కళాసు చేతిలో క్రూరంగా చంపబడటం, ఆతని కళ్ళముందు ప్రత్యక్ష మయింది. ఇంతలో తిరిగి ఉష అతని కళ్ళముందుకు వచ్చి, "ఇంత నిర్దయుడవనుకోలేదు మామయ్యా. ఈచీకటిలో నువ్వు వెళ్లిపోవడం ఏమీ బాగులేదు..." అని విలపించింది. జగన్నాథం, "ఉషా, నాకేం భయంలేదు. అసలు అంత భయం దేనికి ఉషా? భయంతో మనం ఎన్నాళ్ళు బ్రతుకుతాం? బలే పిచ్చిదానివే" అంటూ జగన్నాథం ముందుకు త్రోసుకు పోయాడు.

అతి కష్టంమీద అతను, ఆ ఇంటి స్తంభాన్ని అందు కొన్నాడు. గట్టిగా ఆ స్తంభం పుచ్చుకుని లోపలి గదిలోనికి ప్రవేశించాడు. ఆ గదిలో మంచంమీద, నీటికీ ఇంటి చూరుమధ్యా, ప్రాణాలను గంగమ్మ తల్లికి అర్పించడానికి సిద్ధంగా ఉన్న ఆ నిండు చూలాలు, జగన్నాథాన్ని చూడ

గానే, ఒక్కసారిగా చావంటే ఏమిటో మరచిపోయింది. అంతవరకూ ఏడ్చి ఏడ్చి, ఇక ఏమాత్రం ఏడ్వడానికి కూడా ఓపిక లేనంతగా అలసిపోయిన ఆమె, బిగ్గరగా "జన్నాథం... జగన్నాథం... నా తనా....నువ్వు దేవుడివి" అంది ఆతల్లి. అబ్బ! ఆమెకళ్ళల్లో కృతజ్ఞత గోదావరివలె ఉప్పొంగింది. ఆమె తన చేతిలోని హరికేన్ లాంతరుతో దారి చూపింది. జగన్నాథం ముందు మంచం బయిటకు దాటించి, ఆమెను జాగ్రత్తగా, భయపడకుండా ఆమంచం మీద కూర్చుండ మని, ఇంక ఒక్క దెబ్బని ఒడ్డుకు చేరుకోగలమన్న ధీమాతో తను సాధించిన ఈ మహత్తర కార్యానికి హృదయాంత రాళంలో ఉప్పతిల్లిన ఎనలేని ఆనంద తరంగాలలో ఈదులా డుతూ, ఇంటి కప్పునుదాటి, ఇలా భయంకరమైన నదిలోనికి చొరబడ్డాడో లేదో— ఆ యింటికప్పు ఢిళ్ళున కూలిపో యింది. జగన్నాథం దబ్బున నీళ్ళలోనికి మునిగిపోయి ఆ మంచాన్ని నదిలోనికి బలంగా త్రోశాడు. అంతే ... అతను తిరిగి పైకి తల ఎత్తేసరికి—అయ్యో పాపం! ఆకలపకు మాత్రం ఏమి తెలుసు? ఎన్నో అంపపుకోతలబడి, కలపగా, రాతి పలకగా మారిపోయింది. దాని గుండె ఎప్పుడో చచ్చి పోయింది. పచ్చనాకుల చెట్టయితే పచ్చినెత్తురు తాగు తుందా? ఆ శిరస్సు ఒక త్యాగమూర్తిదని, ఆ నేత్రాలు తోటి మానవుల బాధలు నివారణకై కరుణారసపు దివ్యౌష ధాన్ని ఒలకబోసేవని, ఆ శ్రవణేంద్రియాలు, ఆక్రందనలు

వినిపించిన చోటికి రెక్కలు కట్టుకొని ప్రాలేవని, ఆ ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసలు జనావళి బాధల విముక్తికి బలిగా ఆగిపోవడానికి సిద్ధపడేవని, అయ్యయ్యో! దానికి తెలియదు.

దానికేమీ తెలియదు! బ్రహ్మరాక్షసుడిలా అతని తలను బ్రద్దలుచేస్తూ తీరని రక్తదాహంతో నదిలో వడివడిగా ముందుకు సాగిపోవడం ఒక్కటే దానికి తెలిసింది... అంతే...

'అమ్మా!' అంటూ జగన్నాథం ప్రాణవాయువులు ఆ గోదావరీ తల్లి ఎదలో లీనమై పోయాయి.

ఏ తల్లి ఆతన్ని ఇన్నాళ్లు పెంచి పెద్దచేసిందో.. ఆ తల్లి "అయ్యో! జగన్నాథం నీమీద ఎన్ని ఆశలు పెట్టుకున్నానోయ్" అంటూ భోరున విలపించింది.

ఈ దృశ్యం చూడలేని బాలచంద్రుడు ఆకసాన అస్తమించిపోయాడు.

ఈ భయానక దృశ్యాన్ని చూసిన మాష్టరుగారి భార్య, "జగన్నాథం... జగన్నాథం... అయ్యో దేవుడివైన నీకే చావు మూడిందా నాయనా అయ్యో..." అంటూ తెలివి తప్పి పడిపోయింది.

అప్పుడే ఈ మహాప్రళయంలోనికి జగన్నాథం ఊహలకు ప్రాణంగా "కేర్" మని ఒక శిశువు అవతరించింది.

తెలుగు స్వతంత్ర
20—8—1964